

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2011 m. rugsėjo 8 d.¹

Byla C-17/10

Toshiba Corporation ir kt.

(Krajský soud v Brně (Čekijos Respublika) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Konkurencija — Tarptautiniu lygiu veikiantis kartelis, darantis poveikį ES, EEE ir 2004 m. gegužės 1 d. į ES įstojusių valstybių narių teritorijose — EB 81 straipsnis ir EEE susitarimo 53 straipsnis — Pažeidimo tyrimas ir sankcijos už jį prieš stojimo datą ir po jos — Baudos — Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų kompetencijos ribų nustatymas — Ne bis in idem principas — Reglamento (EB) Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalis ir 11 straipsnio 6 dalis — Naujos valstybės narės įstojimo į Europos Sąjungą pasekmės“

I – Įvadas

1. Kiek konkurencijos institucijų Europoje gali priimti sprendimus dėl to paties kartelio ir skirti sankcijas jame dalyvaujančioms įmonėms? Iš esmės toks klausimas, į kurį atsakyti prašoma Teisingumo Teismo, užduodamas šiame procese dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Šiuo klausimu keliamos ne tik esminės Europos konkurencijos institucijų kompetencijos ribų nustatymo problemos, bet ir jautrūs pagrindinių teisių apsaugos Europos Sąjungoje aspektai, ypač atsižvelgiant į draudimo už tą pačią veiklą bausti du kartus principą (*ne bis in idem*). Negalima neįvertinti šių temų reikšmės kartelių teisės taikymo naujosios sistemos, kuri 2004 m. gegužės 1 d. buvo nustatyta Reglamentu (EB) Nr. 1/2003, veikimui². Be to, jos suteikia galimybę Teisingumo Teismui toliau vystyti savo daugiau kaip prieš 40 metų suformuotą praktiką byloje *Walt Wilhelm*³.

2. Ši byla buvo iškelta dėl 2004 m. atskleisto tarptautiniu lygiu veikiančio kartelio, kuriame dalyvavo nemažai garsių Europos ir Japonijos įmonių iš elektronikos sektoriaus. Kelios konkurencijos institucijos iškėlė joms bylas ir skyrė milijonines baudas: Sąjungos lygiu – Europos Komisija kaip Europos ekonominės erdvės (EEE) konkurencijos institucija, o nacionaliniu lygiu, be kitų, – Čekijos konkurencijos apsaugos tarnyba⁴.

3. Čekijos konkurencijos institucija taikė tik nacionalinę kartelių teisę ir tyrė tik kartelio poveikį Čekijos Respublikos teritorijoje iki 2004 m. gegužės 1 d., t. y. iki Čekijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą dienos. Tačiau atitinkama kartelio byla buvo pradėta gerokai po 2004 m. gegužės 1 d., t. y. tuo metu, kai Komisija savo ruožtu jau buvo pradėjusi tyrimą pagal Reglamentą Nr. 1/2003. Be to, Čekijos konkurencijos institucijos sprendimas skirti baudą buvo priimtas vėliau už analogišką Komisijos sprendimą.

1 – Originalo kalba: vokiečių.

2 – 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205). Pagal šio reglamento 45 straipsnio 2 dalį jis įsigaliojo nuo 2004 m. gegužės 1 d.

3 – 1969 m. vasario 13 d. Sprendimas *Walt Wilhelm ir kt.* (14/68, Rink. p. 1).

4 – *Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.*

4. Todėl dabar teisme svarstoma, ar Čekijos konkurencijos institucijos atlikti veiksmai buvo teisėti. *Toshiba* ir daug kitų kartelio dalyvių tvirtina, kad Čekijos konkurencijos institucija pagal Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalį neturėjo kompetencijos bausti už kartelių teisės pažeidimą, nes Komisija jau buvo pradėjusi tyrimą Europos lygiu. Be to, jie remiasi *ne bis in idem* principu.

II – Teisinis pagrindas

A – Sąjungos teisė

5. Šioje byloje Sąjungos teisinis pagrindas įtvirtintas ne tik 2003 m. Stojimo aktu⁵, bet ir, pirma, EB 81 straipsniu (dabar – SESV 101 straipsnis), EEE 53 straipsniu⁶ ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 49 bei 50 straipsniais⁷, ir, antra, Reglamentu Nr. 1/2003. Be to, atkreiptinas dėmesys į Komisijos pranešimą dėl konkurencijos institucijų tinklui priklausančių institucijų bendradarbiavimo (toliau – pranešimas dėl konkurencijos institucijų bendradarbiavimo)⁸.

1. Pirminės teisės nuostatos

6. Čekijos Respublika įstojo į Europos Sąjungą 2004 m. gegužės 1 d.⁹ Stojimo akto 2 straipsnyje įtvirtinta tokia nuostata dėl Sąjungos teisės taikymo *ratione temporis* Čekijos Respublikoje ir kitose devyniose naujosiose valstybėse narėse:

„Nuo įstojimo dienos pirminių Sutarčių ir prieš įstojimą institucijų ir Europos centrinio banko priimtų aktų nuostatos naujosioms valstybėms narėms yra privalomos ir tose valstybėse taikomos tose Sutartyse ir šiame Akte nustatytais sąlygomis.“

7. Remiantis EB 81 straipsniu, be kita ko, kaip nesuderinami su bendrąja rinka yra draudžiami visi įmonių susitarimai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas bendrojoje rinkoje.

8. EEE susitarimo 53 straipsnyje nustatomas turinio atžvilgiu EB 81 straipsniui identiškas kartelių draudimas, kurio taikymo sritis apima visą Europos ekonominę erdvę.

9. Bausmių teisėtumo principas (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) yra įtvirtintas Pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 1 dalyje:

„Niekas negali būti nuteistas už veikimą ar neveikimą, kurie pagal jų padarymo metu galiojusią nacionalinę ar tarptautinę teisę nebuvo laikomi nusikalstamomis veikomis. Taip pat negali būti skiriama griežtesnė bausmė negu ta, kuri buvo taikoma nusikalstamos veikos padarymo metu. Jeigu po to, kai nusikalstama veika buvo padaryta, įstatymo nustatyta lengvesnė bausmė, skiriama lengvesnė bausmė.“

5 — Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003, p. 33).

6 — Europos ekonominės erdvės susitarimas (toliau – EEE susitarimas, OL L 1, 1994, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 52 t., p. 3).

7 — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija pirmiausia buvo iškilmingai paskelbta 2000 m. gruodžio 7 d. Niojeje (OL C 364, 2000, p. 1), o vėliau dar kartą – 2007 m. gruodžio 12 d. Strasbūre (OL C 303, 2007, p. 1 ir OL C 83, 2010, p. 389).

8 — OL C 101, 2004, p. 43.

9 — Stojimo sutarties 2 straipsnio 2 dalis (Belgijos Karalystės, Danijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Graikijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Airijos, Italijos Respublikos, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Nyderlandų Karalystės, Austrijos Respublikos, Portugalijos Respublikos, Suomijos Respublikos, Švedijos Karalystės, Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės (Europos Sąjungos valstybių narių) ir Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos [ir] Slovakijos Respublikos sutartis dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą (OL L 236, 2003, p. 17)).

10. Draudimas už tą pačią veiką bausti du kartus (*ne bis in idem* principas) įtvirtinamas Pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje:

„Niekas negali būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už nusikalstamą veiką, dėl kurios Sąjungoje jis jau buvo galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu pagal įstatymą.“

2. Reglamento Nr. 1/2003 antrinės teisės nuostatos

11. „Sąryšis tarp [EB 81 straipsnio] ir nacionalinių konkurencijos įstatymų“ yra reglamentuojamas Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsniu:

„1. Valstybių narių konkurencijos institucijos ar nacionaliniai teismai, taikydami nacionalinius konkurencijos įstatymus susitarimams, įmonių asociacijų sprendimams ar suderintiems veiksams tokia prasme, kaip apibrėžta [EB] 81 straipsnio 1 dalyje, jei jie gali paveikti prekybą tarp valstybių narių tokia prasme, kaip apibrėžta minėtoje straipsnio dalyje, tokiems susitarimams, sprendimams ar suderintiems veiksams taiko ir [EB] 81 straipsnio nuostatas.

2. Nacionaliniais konkurencijos įstatymais negali būti draudžiami susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ar suderinti veiksmai, kurie gali paveikti prekybą tarp valstybių narių, tačiau neribojantys konkurencijos, kaip apibrėžta [EB] 81 straipsnio 1 dalyje, arba tenkinantys [EB] 81 straipsnio 3 dalies reikalavimus, arba apimami reglamento dėl [EB] 81 straipsnio 3 dalies taikymo. Šis reglamentas nedraudžia valstybėms narėms priimti ir taikyti savo teritorijoje griežtesnius nacionalinius įstatymus, draudžiančius įmonių vienašališkus veiksmus ar nustatančius už juos sankcijas.

3. Nepažeidžiant [Sąjungos] teisės bendrųjų principų ir kitų nuostatų, 1 ir 2 dalys netaikomos, kai valstybių narių konkurencijos institucijos ir teismai taiko nacionalinius susijungimų kontrolės įstatymus, ir šios dalys nedraudžia taikyti nacionalinių įstatymų nuostatas, kuriomis daugiausia siekiama kito tikslo, negu [EB] 81 ir 82 straipsniais siekiamas tikslas.“

12. Be to, Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio „Komisijos ir valstybių narių konkurencijos institucijų bendradarbiavimas“ 6 dalies pirmame sakinyje įtvirtinama ši nuostata:

„Komisijai pradėjus sprendimo priėmimo pagal III skyriaus nuostatas procedūras, valstybių narių konkurencijos institucijos netenka kompetencijos taikyti [EB] 81 ir 82 straipsnius.“

13. Galiausiai Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio „Vienodas Bendrijos konkurencijos teisės taikymas“ 2 dalyje nustatoma:

„Valstybių narių konkurencijos institucijų priimami sprendimai dėl susitarimų, sprendimų ar veiklos pagal [EB] 81 ar 82 straipsnį, jau esančių Komisijos sprendimo objektu, negali prieštarauti Komisijos priimtam sprendimui.“

14. Minėtos nuostatos paaiškinamos Reglamento Nr. 1/2003 preambulės 8, 9, 15, 17, 18, 22 ir 34 konstatuojamosiose dalyse, kurių reikšmingos vietos suformuluotos taip:

„8) Siekiant užtikrinti veiksmingą [Sąjungos] konkurencijos taisyklių taikymą ir tai, kad bendradarbiavimo mechanizmai, numatyti šiame reglamente, tinkamai veiks, būtina įpareigoti valstybių narių konkurencijos institucijas ir teismus taikyti ir [EB] 81 bei 82 straipsnius tais atvejais, kai jie taiko nacionalinius konkurencijos įstatymus susitarimams ir veiksams, galintiems paveikti prekybą tarp valstybių narių. Be to, siekiant vidaus rinkoje sukurti „vienodas žaidimo taisykles“, kurios būtų taikomos susitarimams, įmonių asociacijų sprendimams ir suderintiems veiksams, būtina pagal [EB] 83 straipsnio 2 dalies e punktą nustatyti santykį tarp nacionalinių įstatymų ir [Sąjungos] konkurencijos teisės.

9) [EB] 81 ir 82 straipsnių tikslas – ginti konkurenciją rinkoje. Šis reglamentas, priimtas šioms Sutarties nuostatomis įgyvendinti, netrukdo valstybėms narėms savo teritorijose įgyvendinti nacionalinių teisės aktų, ginančių kitus teisėtus interesus, jeigu tokie teisės aktai suderinami su bendraisiais [Sąjungos] teisės principais ir kitomis nuostatomis. Valstybių narių konkurencijos institucijos ir teismai gali taikyti šiuos teisės aktus savo teritorijoje tiek, kiek jų pagrindinis tikslas skiriasi nuo tikslo ginti konkurenciją rinkoje. <...>

<...>

15) Komisija ir valstybių narių konkurencijos institucijos drauge turi sukurti valdžios institucijų tinklą [ES] konkurencijos taisyklėms taikyti glaudaus bendradarbiavimo pagrindu. <...>

<...>

17) Kad konkurencijos taisyklės būtų nuosekliai taikomos ir kad tinklas būtų valdomas kiek įmanoma geriau, svarbu išlaikyti taisyklę, kad valstybių narių konkurencijos institucijos automatiškai netenka savo kompetencijos, jei Komisija pati inicijuoja tyrimą. <...>

18) Siekiant užtikrinti, kad bylas nagrinėtų tinkamiausios tinklo institucijos, turėtų būti nustatyta bendra taisyklė, leidžianti konkurencijos institucijai sustabdyti ar nutraukti bylą tuo pagrindu, kad šią bylą nagrinėja ar jau nagrinėjo kita institucija, siekiant, kad bylą nagrinėtų viena institucija. <...>

<...>

22) Siekiant užtikrinti teisinio tikrumo ir vienodo [Sąjungos] konkurencijos taisyklių taikymo lygiagrečių įgaliojimų sistemoje principų laikymąsi, būtina išvengti prieštaringų sprendimų. Todėl, vadovaujantis Teisingumo Teismo precedentų teise [praktika], būtina išaiškinti Komisijos sprendimų ir procesinių veiksnių poveikį valstybių narių teismams ir konkurencijos institucijoms.

<...>

34) [EB] 81 ir 82 straipsniuose nustatytais ir Reglamentu Nr. 17 pritaikytais principais [Sąjungos] institucijoms suteiktas pagrindinis vaidmuo. Ši vaidmenį reikėtų išsaugoti, į [Sąjungos] konkurencijos taisyklių taikymą labiau įtraukiant valstybes nares. Pagal [EB] 5 straipsnyje nustatytus subsidarumo ir proporcingumo principus, šis reglamentas apsiriboja tuo, kas būtina jo tikslams pasiekti, t. y. sudaryti sąlygas veiksmingai taikyti [Sąjungos] konkurencijos taisykles.“

15. Galiausiai paminėtina Reglamento Nr. 1/2003 preambulės 37 konstatuojamoji dalis, skirta pagrindinių teisių apsaugai:

„Šiuo reglamentu pripažįstamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos. Taigi šis reglamentas turėtų būti aiškinamas ir taikomas atsižvelgiant į šias teises ir principus.“

3. Komisijos pranešimas dėl konkurencijos institucijų bendradarbiavimo

16. Komisijos pranešimo dėl konkurencijos institucijų tinklui priklausančių institucijų bendradarbiavimo skyriuje „3.2 Proceso pradėjimas Komisijoje pagal Tarybos reglamento 11 straipsnio 6 dalį“ pateikiami, be kita ko, tokie paaiškinimai:

„<...>

51. Pagal [Reglamento Nr. 1/2003] 11 straipsnio 6 dalį, Komisijai pradėjus sprendimo priėmimo pagal [šį reglamentą] procedūras, valstybių narių konkurencijos institucijos netenka kompetencijos taikyti [EB] 81 ir 82 straipsnius. Tai reiškia, kad Komisijai pradėjus procedūrą, nacionalinės konkurencijos institucijos negali remdamosi tuo pačiu teisiniu pagrindu dėl to paties ar tų pačių susitarimų ar elgesio imtis veiksmų prieš toje pačioje atitinkamoje geografinėje ir produktų rinkoje veikiančią įmonę ar įmones.

<...>

53. Jeigu Komisija yra pirma konkurencijos institucija, kuri pradeda sprendimo priėmimo pagal Tarybos reglamentą procedūras, ir todėl nacionalinės konkurencijos institucijos bylos nagrinėti nebegali. Tarybos reglamento 11 straipsnio 6 dalyje numatoma, kad jeigu Komisija pradėjo procedūrą, nacionalinės konkurencijos institucijos nebegali pačios pradėti [EB] 81 ir 82 straipsnių taikymo procedūras dėl to paties ar tų pačių toje pačioje atitinkamoje geografinėje ir produktų rinkoje veikiančios įmonės ar įmonių susitarimų ar elgesio.

<...>“

B – Nacionalinė teisė

17. Čekijos teisėje reikšmingos yra Konkurencijos apsaugos įstatymo 3 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos. Šios nuostatos galiojo iki 2001 m. birželio 30 d. įtvirtintos Įstatymu Nr. 63/1991 Sb.¹⁰, o nuo 2001 m. liepos 1 d. – Įstatymu Nr. 143/2001 Sb.¹¹ Tiek ankstesnėje, tiek vėlesnėje šių nuostatų redakcijoje formuluojamas iš esmės tas pats kartelinių susitarimų draudimas, kuris numatytas ir Sąjungos lygiu SESV 101 straipsnyje (buvusiame EB 81 straipsnyje).

III – Faktinės aplinkybės, administracinė procedūra ir pagrindinė byla

18. Nagrinėjama byla susijusi su tarptautiniu lygiu veikiančiu karteliu skirstomųjų įrenginių su dujų izoliacija rinkoje¹², kuriame įvairiais laikotarpiais nuo 1988 m. iki 2004 m. dalyvavo nemažai garsių Europos ir Japonijos įmonių iš elektronikos sektoriaus. Tiek Europos Komisija, tiek Čekijos konkurencijos institucija 2006 m. ir 2007 m. nagrinėjo tam tikrus šios bylos aspektus ir atitinkamai skyrė susijusioms įmonėms baudas¹³, tačiau Čekijos konkurencijos institucija tai darė tik pagal nacionalinę kartelių teisę ir tik už laikotarpį iki Čekijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą 2004 m. gegužės 1 d.

Administracinė procedūra Europos lygiu

19. 2006 m. balandžio 20 d. Europos Komisija, remdamasi EB 81 straipsniu ir EEE susitarimo 53 straipsniu, siejamais su Reglamentu Nr. 1/2003, pradėjo procedūrą dėl baudos skyrimo¹⁴. Ši procedūra, prieš kurią 2004 m. buvo pateiktas prašymas neskirti ar sumažinti baudą¹⁵ ir atlikti patikrinimai kelių kartelyje dalyvavusių įmonių patalpose¹⁶, buvo pradėta iš viso dėl 20 juridinių asmenų (tarp jų buvo taip pat įmonė *Toshiba Corporation* ir dar 15 pagrindinės bylos ieškovių).

10 — *Zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.*

11 — *Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.*

12 — Skirstomieji įrenginiai su dujų izoliacija skirti energijos srautui elektros energijos tinkluose reguliuoti. Tai sunki elektros įranga, naudojama kaip visiškai įrengtų elektros pastočių pagrindinė dalis, kuri sudaro apie 30–60 % visos šių pastočių kainos. Skirstomųjų įrenginių paskirtis – apsaugoti transformatorių nuo perkrovos ir (arba) izoliuoti elektros srovę ar sugedusį transformatorių. Skirstomieji įrenginiai gali būti su dujų izoliacija, su oro izoliacija arba mišria izoliacija, kai derinamos dvi pirmosios technologijos.

13 — Čekijos konkurencijos institucija nebuvo vienintelė, nagrinėjusi šią bylą. Kai kurie proceso dalyviai atkreipė Teisingumo Teismo dėmesį į tai, kad Slovakijos konkurencijos institucija taip pat ėmėsi veiksmų prieš nagrinėjamą kartelį (2007 m. gruodžio 27 d. Sprendimas 2007/KH/1/1/109 ir 2009 m. rugpjūčio 14 d. Sprendimas 2009/KH/R/2/035) ir dėl jos sprendimų Bratislavos apygardos teisme (*Krajský soud*) taip pat buvo iškelta byla (Nr. 4 S 232/09).

14 — Žr. Komisijos sprendimo ketvirtą įvadinę pastabą.

15 — Prašymą neskirti ar sumažinti baudą 2004 m. kovo 3 d. pateikė Šveicarijos įmonė ABB.

16 — Kaip nurodė Komisija, patikrinimai 2004 m. gegužės 11–12 d. buvo atlikti AREVA, *Siemens*, VA Tech ir *Hitachi* patalpose (žr. Komisijos sprendimo 90 konstatuojamąją dalį).

20. Savo 2007 m. sausio 24 d. sprendime, kuriuo buvo užbaigta procedūra¹⁷ (toliau – Komisijos sprendimas), Komisija teigia, kad minėtas kartelis nuo 1988 m. balandžio 15 d. iki 2004 m. gegužės 11 d. padarė vieną tęstinį EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimą¹⁸, kurį darant įvairios trukmės laikotarpiais dalyvavo atskiri kartelio dalyviai. Remiantis Komisijos išvada, buvo sudarytas sudėtingas pasaulinio masto kartelis (išskyrus JAV ir Kanadą), daręs poveikį Europos Sąjungai ir Europos ekonominei erdvei¹⁹, kuriame dalyvaujančios įmonės, be kita ko, keitėsi svarbia rinkos informacija, pasidalijo rinkas²⁰, nustatė kainas ir nutraukė bendradarbiavimą su karteliui nepriklausančiais konkurentais.

21. Išskyrus vieną įmonę²¹, kuri pasinaudojo Komisijos atleidimo nuo baudos programa, visoms proceso šalims, tarp jų ir pagrindinės bylos ieškovėms, buvo skirtos baudos, kurių bendra suma sudarė daugiau kaip 750 mln. EUR²². Didžiausia individuali bauda, daugiau kaip 396 mln. EUR, skirta Vokietijos įmonei *Siemens AG*.

22. Kiek tai svarbu nagrinėjamai bylai, pažymėtina, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas neseniai iš esmės patvirtino 2007 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimą²³.

Administracinė procedūra nacionaliniu lygiu

23. Dėl to paties kartelio Čekijos konkurencijos institucija 2006 m. rugpjūčio 2 d. pradėjo procedūrą tu pačių kartelio dalyvių atžvilgiu dėl Čekijos konkurencijos apsaugos įstatymo pažeidimo. 2007 m. vasario 9 d. ji priėmė pirmą sprendimą²⁴, tačiau jį ieškovės apskundė pačios konkurencijos institucijos vidaus tvarka. Reaguodamas į šį skundą, 2007 m. balandžio 26 d. sprendimu Čekijos konkurencijos apsaugos institucijos pirmininkas pakeitė ankstesnį sprendimą²⁵.

24. 2007 m. balandžio 26 d. sprendime dėl skundo konstatuota, kad nagrinėjamos įmonės sudarė kartelį, kuris veikė Čekijos Respublikos teritorijoje. Todėl tos įmonės, būdamos konkurentės, laikotarpiu iki 2004 m. kovo 3 d. pažeidė Čekijos konkurencijos apsaugos įstatymą²⁶. Išskyrus vieną įmonę²⁷, kuriai buvo taikoma nacionalinė atleidimo nuo baudos programa, visoms procese nagrinėtoms įmonėms skirtos baudos²⁸.

17 — 2007 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimas dėl procedūros pagal Europos bendrijos steigimo sutarties 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla COMP/38.899 — Skirstomieji įrenginiai su dujų izoliacija), pranešta dokumentu Nr. C(2006)6762 galutinis, santrauka paskelbta OL C 5, 2008, p. 7; viso šio sprendimo teksto nekonfidenciali versija skelbiama tik anglų kalba internete adresu: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/index.html>.

18 — Komisija kalba apie „single and continuous infringement“ (vieną ir tęstinį pažeidimą) (Komisijos sprendimo 270 ir 299 konstatuojamosios dalys); nustatytas EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimas sietinas su laikotarpiu nuo 1994 m. sausio 1 d., t. y. nuo EEE susitarimo įsigaliojimo dienos (žr. Komisijos sprendimo 2 ir 322 konstatuojamąsias dalis).

19 — Komisijos sprendimo 3, 218 ir 248 konstatuojamosios dalys.

20 — Savo sprendime Komisija atkreipė dėmesį į bendro pobūdžio susitarimą, pagal kurį Japonijos įmonės neprekiavo Europoje, o Europos įmonės – Japonijoje.

21 — Kalbama apie *ABB Ltd*.

22 — Šiuo klausimu taip pat žr. 2007 m. sausio 24 d. Komisijos pranešimą spaudai IP/07/80.

23 — Bendrasis Teismas 2011 m. kovo 3 d. Sprendimu *Siemens prieš Komisiją* (T-110/07, Rink. p. II-447) visiškai atmetė Vokietijos įmonės *Siemens AG* ieškinį dėl Komisijos sprendimo panaikinimo. *Siemens AG Österreich* ir kt. savo ieškiniais dėl sprendimo panaikinimo pasiekė mažai reikšmingų rezultatų, kalbant apie nustatyto pažeidimo trukmę ir baudų dydį; žr. 2011 m. kovo 3 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Siemens ir kt. prieš Komisiją* (T-122/07-T-124/07, Rink. p. II-793). AREVA ir kt. pareikšti ieškiniai dėl panaikinimo taip pat buvo tik iš dalies sėkmingi, nes buvo šiek tiek sumažintos baudos; žr. 2011 m. kovo 3 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Areva ir kt. prieš Komisiją* (T-117/07 ir T-121/07, Rink. p. II-633). Dėl visų minėtų sprendimų šiuo metu pateikti apeliaciniai skundai, žr. bylas *Komisija prieš Siemens ir kt.* (C-231/11 P), *Siemens Transmission & Distribution prieš Komisiją* (C-232/11 P), *Siemens Transmission & Distribution prieš Komisiją* (C-233/11 P), *Siemens prieš Komisiją* (C-239/11 P), *Areva prieš Komisiją ir kt.* (C-247/11 P) ir *Alstom ir kt. prieš Komisiją* (C-253/11 P). Kitais ieškiniais dėl sprendimo panaikinimo, kurie dar nebuvo baigti nagrinėti tuo metu, kai Teisingumo Teisme vyko žodinė prejudicinio sprendimo priėmimo proceso dalis, pasiektas iš dalies neigiamas, iš dalies teigiamas rezultatas: žr. 2011 m. liepos 12 d. Bendrojo Teismo sprendimus *Hitachi ir kt. prieš Komisiją* (T-112/07, Rink. p. II-3871), *Toshiba prieš Komisiją* (T-113/07, Rink. p. II-3989), *Fuji Electric prieš Komisiją* (T-132/07, Rink. p. II-4091) ir *Mitsubishi Electric prieš Komisiją* (T-133/07, Rink. p. II-4219).

24 — Nr. S 222/06-3113/2007/710.

25 — Nr. R 059-070, 075-078/2007/01-08115/2007/310.

26 — Kalbant apie laikotarpį iki 2001 m. birželio 30 d., buvo nustatytas Įstatymo Nr. 63/1991 3 straipsnio 1 dalies pažeidimas, o kalbant apie laikotarpį nuo 1991 m. liepos 1 d. iki 2004 m. kovo 3 d. – Įstatymo Nr. 143/2001 3 straipsnio 1 dalies pažeidimas.

27 — Šiuo atveju vėl kalbama apie *ABB Ltd*.

28 — Didžiausia individuali bauda siekė 107 248 000 CZK.

Procesas Čekijos teismuose

25. Pagrindinės bylos ieškovės apskundė Čekijos konkurencijos institucijos sprendimą Brno apygardos teismui²⁹. Skunde jos, be kita ko, tvirtino, kad Čekijos konkurencijos apsaugos institucija neteisingai nustatė kartelio trukmę, sąmoningai konstatavo, kad jo veikimas baigėsi prieš Čekijos Respublikai įstojant į Europos Sąjungą, ir taip pateisino Čekijos konkurencijos apsaugos įstatymo taikymą. Pagal Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalį Čekijos konkurencijos institucija neteko kompetencijos nagrinėti bylą nacionaliniu lygiu, nes Komisija šioje byloje jau buvo inicijavusi procesą Europos lygiu. Procedūra nacionaliniu lygiu pažeidžia draudimo už tą pačią veiką bausti du kartus principą (*ne bis in idem*).

26. 2008 m. birželio 25 d. sprendimu³⁰ Brno apygardos teismas panaikino ir 2007 m. balandžio 26 d. Čekijos konkurencijos institucijos sprendimą dėl skundo, ir jos pirmąjį 2007 m. vasario 9 d. sprendimą. Apygardos teismas padarė išvadą, kad nagrinėjami ieškovių veiksmai buvo tęstinis administracinis teisės pažeidimas, kuris, kaip konstatavo Komisija, tęsėsi iki 2004 m. gegužės 11 d. Kadangi Komisija dėl šio „pasaulinio masto“ kartelio atliko tyrimą pagal EB 81 straipsnį ir priėmė „apkaltinamąjį“ sprendimą, kita procedūra toje pačioje byloje pažeidžia *ne bis in idem* principą. Be to, remiantis Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalies pirmu sakiniu, Čekijos konkurencijos apsaugos institucija prarado kompetenciją nagrinėti šiuos veiksmus pagal EB 81 straipsnį.

27. Be to, apygardos teismo nuomone, jei Čekijos konkurencijos apsaugos institucija išsaugotų kompetenciją laikotarpio iki 2004 m. gegužės 1 d. atžvilgiu ir po 2004 m. gegužės 1 d. ir turėtų teisę atgaline data taikyti Čekijos konkurencijos apsaugos įstatymo nuostatas, tai prieštarautų vienodam konkurencijos teisės taikymui. Šiame įstatyme nustatytas materialiai toks pats kaip ir EB 81 straipsnyje įtvirtintas kartelinių susitarimų draudimas. Atitinkama Čekijos konkurencijos apsaugos įstatymo nuostata buvo suformuluota siekiant suvienodinti Čekijos teisės nuostatas su Europos teise iki Čekijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą.

28. Tačiau Čekijos konkurencijos institucija padavė Čekijos Respublikos Aukščiausiajam administraciniam teismui³¹ kasacinį skundą dėl pirmosios instancijos (apygardos) teismo sprendimo. Ji toliau tvirtina turinti teisę persekioti pagrindinės bylos ieškoves už jų veiksmus iki Čekijos Respublikos įstojimo į ES datos, nes iki tos dienos Komisija negalėjo persekioti už pažeidimus, susijusius su Čekijos Respublika. Jos nuomone, įvairiose jurisdikcijose skiriamos sankcijos už tarptautinį kartelį nepažeidžia *ne bis in idem* principo. Komisija ir Čekijos konkurencijos institucija nagrinėjo teritoriniu požiūriu skirtingas tų pačių veiksmų pasekmes. Be to, Teisingumo Teismo praktikoje, suformuotoje nagrinėjant bylą *Walt Wilhelm*³², leidžiama lygiagrečiai taikyti Sąjungos ir nacionalinės konkurencijos teisės nuostatas.

29. 2009 m. balandžio 10 d. sprendimu³³ Aukščiausiasis administracinis teismas panaikino Brno apygardos teismo sprendimą. Aukščiausiojo administracinio teismo nuomone, apygardos teismas neteisingai nusprendė, kad atitinkamų įmonių dalyvavimas kartelyje yra vienas tęstinis pažeidimas. Iki Čekijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą Čekijos teritorijoje veikusiam karteliui buvo taikoma tik nacionalinė jurisdikcija ir jis galėjo būti persekiojamas tik pagal nacionalinę teisę. Įstojimo data ir su ja susijęs jurisdikcijos pasikeitimas traktuotini kaip vieno etapo pabaiga ir kito pradžia. Nors ieškovės formaliai nenutraukė pažeidimo, kurį Čekijos Respublikoje padarė iki jos įstojimo į Europos Sąjungą, jį, Aukščiausiojo administracinio teismo teigimu, reikia laikyti nutrauktu. Veiksmai po įstojimo į Europos Sąjungą formaliai yra kitas pažeidimas – pažeidimas pagal Sąjungos teisę, kuriam yra taikoma pasidalijamoji nacionalinės konkurencijos institucijos ir Komisijos kompetencija, pastarajai suteikiant pirmenybę (Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalis).

29 — *Krajský soud v Brně*.

30 — Nr. 62 Ca 22/2007-489.

31 — *Nejvyšší správní soud*.

32 — 3 išnašoje minėtas sprendimas.

33 — Nr. Afs 93/2008-920.

30. Taigi byla dabar vėl nagrinėjama Brno apygardos teisme, kuris pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą ir kuriam byla buvo grąžinta nagrinėti iš naujo. Nors apygardos teismas pagal nacionalinę teisę³⁴ privalo laikytis Aukščiausiojo administracinio teismo teisinių vertinimų, jis mano, kad reikia išsiaiškinti kai kuriuos Sąjungos teisės klausimus, kurie susiję, pirma, su Čekijos Respublikos įstojimu į Europos Sąjungą 2004 m. gegužės 1 d., ir, antra, su Reglamento Nr. 1/2003 įsigaliojimu. Be to, šitaip Europos Sąjungos Teisingumo Teismas supažindinamas su apygardos teismo ir Aukščiausiojo administracinio teismo nuomonių skirtumais turinio klausimu, dėl kurių prašoma priimti prejudicinį sprendimą.

IV – Prašymas priimti prejudicinį sprendimą ir procesas Teisingumo Teisme

31. 2009 m. gruodžio 11 d. nutartimi³⁵, kurią Teisingumo Teismas gavo 2010 m. sausio 13 d., Brno apygardos teismas nutarė pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar EB 81 straipsnį (dabar – SESV 101 straipsnis) ir Reglamentą Nr. 1/2003 reikia aiškinti taip, kad šios nuostatos yra taikytinos (procedūroje, pradėtoje po 2004 m. gegužės 1 d.) visam kartelio, kuris Čekijos Respublikos teritorijoje pradėjo veikti iki jos įstojimo į Europos Sąjungą (t. y. iki 2004 m. gegužės 1 d.) ir tęsėsi bei baigėsi po Čekijos įstojimo į Europos Sąjungą, veikimo laikotarpiui?
2. Ar Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalį, siejamą su 3 straipsnio 1 dalimi ir 17 konstatuojamąja dalimi, Komisijos pranešimo dėl konkurencijos institucijų tinklui priklausančių institucijų bendradarbiavimo 51 punktu, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje įtvirtintu *ne bis in idem* principu ir bendraisiais Europos teisės principais, reikia aiškinti taip, kad jei Komisija po 2004 m. gegužės 1 d. pradeda procedūrą dėl EB 81 straipsnio pažeidimo ir priima sprendimą dėl esmės:
  - a) valstybių narių konkurencijos institucijos automatiškai visam laikui praranda kompetenciją nagrinėti tuos pačius veiksmus;
  - b) valstybių narių konkurencijos institucijos praranda kompetenciją dėl tų pačių veiksmų taikyti nacionalinės teisės nuostatas, panašias į įtvirtintas EB 81 straipsnyje (dabar – SESV 101 straipsnis)?“

32. Procese Teisingumo Teisme rašytines ir žodines pastabas pateikė *Toshiba, Mitsubishi, Fuji*³⁶, *Hitachi*³⁷, *Alstom* bei *Siemens*³⁸, be to, Čekijos Respublikos, Airijos, Ispanijos ir Lenkijos vyriausybės, Europos Komisija ir ELPA priežiūros institucija. Taip pat rašytinėje proceso dalyje dalyvavo Slovakijos Respublikos vyriausybė, o žodinėje proceso dalyje dalyvavo ir Čekijos konkurencijos institucija.

V – Vertinimas

33. Brno apygardos teismas prašymu priimti prejudicinį sprendimą siekia išsiaiškinti Čekijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą pasekmes kartelių teisės pažeidimo byloje. Šiuo atveju kalbama, pirma, apie taikytinos teisės nustatymą (pirmasis klausimas) ir, antra, apie kompetencijos ribų nustatymą Europos konkurencijos tinkle „EKT“³⁹ (antrasis klausimas), kalbant apie kartelių teisės pažeidimus tarptautiniu lygiu, kurie dėl savo tęstinio pobūdžio buvo padaryti iš dalies prieš stojimo į ES datą, iš dalies – po jos ir galėjo, be kita ko, daryti poveikį Čekijos Respublikos teritorijai.

34 — Įstatymo Nr. 150/2002 Sb. dėl administracinių bylų teisenos (*Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní*) 110 straipsnio 3 dalis.

35 — Nr. 62 Ca 22/2007-124.

36 — Bendrovių *Fuji Electric Holdings Co.* ir *Fuji Electric Systems Co. Ltd.* rašytinės ir žodinės pastabos buvo pateiktos bendrai.

37 — Bendrovių *Hitachi Ltd.*, *Hitachi Europe Ltd.* ir *Japan AE Power Systems Corporation* rašytinės ir žodinės pastabos buvo pateiktos bendrai.

38 — Rašytines pastabas pateikė tik Vokietijos bendrovė *Siemens AG*; žodinėje proceso dalyje jai buvo atstovaujama kartu su *Siemens Transmission & Distribution SA* ir *Nuova Magrini Galileo SA*.

39 — Anglų k. *European Competition Network* (ECN).

34. Dėl šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtumo abejonių nekyla. Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad pirmasis prejudicinis klausimas panašus į bylą *Ynos*, kurioje Teisingumo Teismas pareiškė neturintis jurisdikcijos aiškinti direktyvą⁴⁰. Tačiau šioje byloje, kitaip nei bylos *Ynos* atveju, Teisingumo Teismas pirmuoju prejudiciniu klausimu yra prašomas ne išaiškinti Sąjungos teisės turinį, kiek tai susiję su laikotarpiu prieš naujai valstybei narei įstojant į ES, o tik paaiškinti Sąjungos teisės taikymo laiko atžvilgiu sritį. Be abejonės, Teisingumo Teismas turi tokią jurisdikciją.

35. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagal nacionalinę procesinę teisę privalo laikytis aukštesnės instancijos teismo teisinių vertinimų⁴¹, tačiau ši aplinkybė jam netrukdo pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą ir gauti jo įpareigojantį atsakymą⁴².

36. Kadangi pagrindinėje byloje kalbama apie Čekijos konkurencijos institucijos 2007 m. sprendimo teisėtumo vertinimą, atsakant į prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktus klausimus reikia remtis dar tomis Sutarčių nuostatomis, kurios įtvirtintos Amsterdamo sutartyje⁴³, pirmiausia taikant EB 81 straipsnį, o ne SESV 101 straipsnį.

A – Pirmasis prejudicinis klausimas: Europos konkurencijos teisės taikymo laiko atžvilgiu sritis

37. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar EB 81 straipsnis ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalis valstybėje narėje, kuri 2004 m. gegužės 1 d. įstojo į Europos Sąjungą, taikoma laikotarpiams, buvusiems iki šios įstojimo datos⁴⁴.

38. Šis klausimas keliamas todėl, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas kartelis laikomas vienu tęstiniu konkurencijos taisyklių pažeidimu⁴⁵, kurio antikonkurencinės pasekmės Čekijos Respublikos teritorijoje atsirado prieš jos įstojimą į Europos Sąjungą ir pasibaigė jau po įstojimo. Netgi visi laikotarpiai, kuriais buvo vykdomos atitinkamos procedūros dėl baudos už tą kartelių teisės pažeidimą skyrimo tiek Sąjungos, tiek nacionaliniu lygiu, buvo po įstojimo datos.

39. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo ir pagrindinės bylos ieškovių nuomone, šios aplinkybės liudija, kad EB 81 straipsnis ir Reglamentas Nr. 1/2003 taikytinas visai pagrindinėje byloje nagrinėjamo kartelio trukmei. Iš esmės kartelyje dalyvavusios įmonės tikisi, kad taikant šias Sąjungos teisės nuostatas jos apkritai išvengs Čekijos konkurencijos institucijos skirtų sankcijų.

1. Stojimo akto ir bendrųjų teisės principų reikalavimai

40. Sąjungos teisės nuostatų taikymas laiko atžvilgiu Čekijos Respublikoje pirmiausia grindžiamas Stojimo akto 2 straipsniu. Jame nustatoma, kad pirminių Sutarčių ir prieš įstojimą institucijų priimtų aktų nuostatos naujosioms valstybėms narėms yra privalomos nuo jų įstojimo dienos, t. y. jos įsigalioja nuo 2004 m. gegužės 1 d.

40 — 2006 m. sausio 10 d. Sprendimas *Ynos* (C-302/04, Rink. p. I-371, 35–37 punktai); tuo pačiu klausimu galiausiai žr. 2011 m. gegužės 11 d. Nutartį *Semerdzhiyev* (C-32/10, 25 punktas).

41 — Žr. šios išvados 30 punktą.

42 — 2010 m. spalio 5 d. Sprendimas *Elchinov* (C-173/09, Rink. p. I-8889, visų pirma 24, 25, 27, 30 ir 32 punktai).

43 — Pasirašyta 1997 m. spalio 2 d., įsigaliojo 1999 m. gegužės 1 d.

44 — Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir kai kurios proceso šalys jau nagrinėjant šį pirmąjį prejudicinį klausimą pareiškė savo pastabas dėl Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalies ir *ne bis in idem* principo. Tačiau, mano nuomone, šiuo atveju nebūtina gilintis į šiuos abu aspektus, todėl pakaks nuorodos į mano argumentus dėl antrojo prejudicinio klausimo (žr. šios išvados 69–147 punktus).

45 — Ir Komisijos, ir Čekijos konkurencijos institucijos sprendimuose kartelis laikomas vienu tęstiniu pažeidimu. Kai Čekijos Aukščiausiasis administracinis teismas daro išvadą apie du atskirus konkurencijos taisyklių pažeidimus, atsižvelgiant į tai, ar taisyklės pažeistos iki 2004 m. gegužės 1 d., ar po šios datos, tai tereiškia, kad skirtingai teisiškai vertinamas vienas faktinis įvykis.

41. Taigi iš šios Stojimo akto nuostatos tik paaiškėja, kad EB 81 straipsnis ir Reglamentas Nr. 1/2003 Čekijos Respublikoje yra taikomi nuo 2004 m. gegužės 1 d. Tačiau Stojimo akte nenurodoma, kiek EB 81 straipsnis ir Reglamentas Nr. 1/2003 taikytini tęstiniams pažeidimams, kurių antikonkurencinės pasekmės Čekijos teritorijoje atsirado iš dalies prieš Čekijai įstojant į Europos Sąjungą, iš dalies – po įstojimo. Todėl verta atsižvelgti į bendruosius Sąjungos teisės principus, būtent teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos bei teisės aktų negaliojimo atgal principus⁴⁶.

a) Draudimas taikyti materialinės teisės normas atgaline data

42. Iš minėtų bendrųjų teisės principų išplaukia, kad, kalbant apie teisinio reguliavimo pokyčių poveikį laiko atžvilgiu, reikia atskirti procesines taisykles nuo materialinės teisės normų: pagal nusistovėjusią teismo praktiką procesinės taisyklės paprastai taikomos visiems jų įsigaliojimo momentu nagrinėjamiems ginčams, skirtingai nei materialinės normos, kurios paprastai aiškinamos kaip netaikytinos iki jų įsigaliojimo susidariusioms situacijoms⁴⁷.

43. Reglamente Nr. 1/2003 nustatyta nemažai procesinių taisyklių⁴⁸. Tačiau 3 straipsnio 1 dalyje, kaip ir EB 81 straipsnyje, pateikiami esminiai reikalavimai, taikytini konkurencijos institucijoms vertinant įmonių susitarimus. Todėl EB 81 straipsnis ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalis laikytini materialinės Sąjungos teisės normomis.

44. Tokios materialinės teisės normos iš principo negali būti taikomos atgaline data, neatsižvelgiant į palankias arba nepalankias pasekmes, kurias toks taikymas galėtų sukelti suinteresuotajam asmeniui; nes teisinio saugumo principas reikalauja, kad visos faktinės situacijos paprastai, išskyrus aiškias priešingo pobūdžio nuorodas, būtų įvertintos pagal tuo metu galiojusias teisės normas⁴⁹. Naujos materialinės teisės normos iš principo tiesiogiai taikomos tik pagal ankstesnę įstatymą atsiradusių situacijų pasekmėms ateityje⁵⁰.

45. Todėl tarptautiniu lygiu veikiančiam karteliui, kuris vienu tęstiniu pažeidimu darė poveikį arba galėjo jį daryti naujos valstybės narės teritorijoje tiek prieš jos įstojimą į ES, tiek po įstojimo⁵¹, atsižvelgiant į laikotarpį, taikomos skirtingos materialinės teisės normos: kiek tai susiję su laikotarpiais iki įstojimo datos, kartelio antikonkurencinės pasekmės atitinkamoje valstybėje narėje vertintinos tik pagal jos nacionalinę konkurencijos teisę. Tačiau vėlesniais laikotarpiais jos vertintinos vienodai visoje Sąjungoje pagal EB 81 straipsnį ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalį⁵².

46 — Šiuo klausimu žr. 1982 m. vasario 10 d. Sprendimą *Bout* (21/81, Rink. p. 381, 13 punktas), 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Bayerischer Brauerbund* (C-120/08, Rink. p. I-13393, 40 ir 41 punktai) ir 2011 m. kovo 24 d. Sprendimą *ISD Polska ir kt.* (C-369/09 P, Rink. p. I-2011, 98 punktas).

47 — 1981 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Meridionale Industria Salumi ir kt.* („Salumi“, 212/80-217/80, Rink. p. 2735, 9 punktas), 1999 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *De Haan* (C-61/98, Rink. p. I-5003, 13 punktas) ir 2008 m. vasario 14 d. Sprendimas *Varec* (C-450/06, Rink. p. I-581, 27 punktas).

48 — Dėl Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalies priskyrimo procedūrinei taisyklei žr. šios išvados 73 punktą.

49 — Sprendimas *Bayerischer Brauerbund* (minėtas 46 išnašoje, 41 punktas).

50 — 1973 m. gruodžio 5 d. Sprendimas *SOPAD* (143/73, Rink. p. 1433, 8 punktas), 2002 m. sausio 29 d. Sprendimas *Pokrzęptowicz-Meyer* (C-162/00, Rink. p. I-1049, 50 punktas), 2010 m. liepos 6 d. Sprendimas *Monsanto Technology* (C-428/08, Rink. p. I-6765, 66 punktas) ir Sprendimas *Bayerischer Brauerbund* (minėtas 46 išnašoje, 41 punktas).

51 — Pakanka to, kad *kartelis gali* sukelti tokias pasekmes (2009 m. birželio 4 d. Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.*, C-8/08, Rink. p. I-4529, 38, 39 ir 43 punktai; tuo pačiu klausimu žr. 2008 m. lapkričio 20 d. Sprendimo *Beef Industry Development Society ir Barry Brothers*, C-209/07, Rink. p. I-8637, visų pirma 16 ir 17 punktus ir 2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *GlaxoSmithKline Services prieš Komisiją*, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P ir C-519/06 P, Rink. p. I-9291, 55 ir 63 punktus).

52 — Tuo pačiu klausimu žr. dar 1971 m. vasario 18 d. Sprendimą *Sirena* (40/70, Rink. p. 69, 12 punktas), susijusį su EEB sutarties 85 straipsniu.

46. Ką konkrečiai tai reiškia šioje byloje? EB 81 straipsnis ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalis pagrindinėje byloje nagrinėjama karteliui Čekijos Respublikoje taikoma tik tiek, kiek baudžiama už jo galimas antikonkurencines pasekmes nuo 2004 gegužės 1 d. Tačiau šio kartelio antikonkurencinės pasekmės, susijusios su laikotarpiu iki 2004 m. balandžio 30 d., Čekijos Respublikoje gali būti vertinamos tik pagal nacionalinę konkurencijos teisę. Nors gali būti vienas tęstinis pažeidimas, jo antikonkurencinės pasekmės vertinamos pagal skirtingus teisės aktus, atsižvelgiant į tai, ar jos atsirado prieš Čekijos Respublikai įstojant į Europos Sąjungą, ar vėliau.

b) Jokių išimčių iš teisės aktų negaliojimo atgal principo nebuvimas

47. Priešingai, nei teigia *Siemens*, *Hitachi* ir *Fuji*, šioje byloje nėra aplinkybių, reikalaujančių taikyti Sąjungos teisę atgaline data taip, kad EB 81 straipsnis ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalis būtų taikomi pagrindinėje byloje nagrinėjamo kartelio antikonkurencinėms pasekmėms Čekijos Respublikoje, atsiradusioms dar iki jos įstojimo į Europos Sąjungą.

48. Žinoma, tiesa, kad materialinės Sąjungos teisės normos išimtiniais atvejais gali būti taikomos atgaline data, jei iš jų turinio, tikslo ar struktūros aiškiai matyti, kad joms būtina suteikti tokį poveikį⁵³. Tačiau šioje byloje nei EB 81 straipsnio ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio tekstas, nei jų tikslas ar struktūra nesuteikia aiškaus pagrindo taikyti šias abi normas atgaline data. Iš tiesų Sąjungos kartelių teisės turimi baudžiamosios teisės bruožai⁵⁴ aiškiai rodo, kad toks taikymas atgaline data negalimas, antraip būtų pažeistas bausmių teisėtumo principas (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), kuris Sąjungos teisėje saugomas kaip pagrindinė teisė (Pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 1 dalis)⁵⁵.

49. Pirmiausia nepriimtini argumentai, kad dar iki 2004 m. gegužės 1 d. Čekijos Respublikoje galiojusios konkurencijos teisės turinys iš esmės buvo pagrįstas EB 81 straipsniu, todėl EB 81 straipsnis tebuvo tarsi ta pati nuostata kitu pavadinimu, kuriai įsigaliojus įmonės šioje valstybėje narėje nepatyrė jokio naujo esminio poveikio.

50. Gali būti, kad dar prieš Čekijos Respublikai įstojant į ES nacionalinė Čekijos teisė⁵⁶ turinio atžvilgiu jau turėjo didelių panašumų su EB 81 straipsniu. Taip pat gali būti, kad Europos sutarties⁵⁷, kuria buvo siekiama priartinti Čekijos Respubliką prie Europos Sąjungos, 64 straipsnyje jau buvo įtraukta į EB 81 straipsnį panaši nuostata.

51. Tačiau tiek nacionalinę teisę, tiek Europos sutartį Čekijos Respublikoje iki 2004 m. gegužės 1 d. galėjo taikyti ir įgyvendinti tik nacionalinės institucijos. Jas aiškinti ir taikyti atsižvelgiant į EB 81 straipsnio reikalavimus tuo metu Čekijos Respublikos teritorijoje galėjo tik Čekijos institucijos ir teismai. Nors Komisija, kaip Europos konkurencijos institucija, glaudžiai bendradarbiavo su Čekijos institucijomis, ji pati iki 2004 m. gegužės 1 d. Čekijos Respublikoje negalėjo taikyti nei Europos sutarties 64 straipsnio, nei EB 81 straipsnio, o Čekijos teismai negalėjo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl šių nuostatų išaiškinimo.

53 — Sprendimai *Bout* (minėtas 46 išnašoje, 13 punktas), *Salumi* (minėtas 47 išnašoje, 9 punktas), *Pokrzeptowicz-Meyer* (minėtas 50 išnašoje, 49 punktas), *Bayerischer Brauerbund* (minėtas 46 išnašoje, 40 punktas) ir *ISD Polska ir kt.* (minėtas 46 išnašoje, 98 punktas).

54 — Šiuo klausimu žr. mano 2011 m. balandžio 14 d. išvadas abiejose bylose *Solvay prieš Komisiją* (C-109/10 P, nagrinėjama Teisingumo Teisme, 329 punktas, ir C-110/10 P, nagrinėjama Teisingumo Teisme, 170 punktas) atitinkamai su tolesnėmis nuorodomis.

55 — Tai savo rašte pripažįsta ir *Hitachi*.

56 — Konkurencijos apsaugos įstatymo (iš pradžių Įstatymo Nr. 63/1991 Sb., o vėliau – Įstatymo Nr. 143/2001 Sb. redakcija) 3 straipsnio 1 ir 2 dalys.

57 — Europos sutartis, steigianti Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Čekijos Respublikos asociaciją (OL L 360, 1994, p. 2), pasirašyta Liuksemburge 1993 m. spalio 4 d. ir įsigaliojusi 1995 m. vasario 1 d.

52. Konkrečiai kalbant, dėl EB 81 straipsnio pažymėtina, kad ši nuostata iki 2004 m. gegužės 1 d. negalėjo turėti viršenybės prieš Čekijos teisę. Be to, iki 2004 m. gegužės 1 d. nei senosiose, nei naujosiose valstybėse narėse negaliojo Reglamentas Nr. 1/2003, kurio 3 straipsnio 1 dalyje nacionalinės konkurencijos institucijos pirmą kartą įpareigojamos joje aprašytomis sąlygomis lygiagrečiai taikyti EB 81 straipsnį bei nacionalinę kartelių teisę ir atsižvelgti į viršenybę turinčius vertinimus pagal Sąjungos teisę⁵⁸.

53. Todėl iki 2004 m. balandžio 30 d. veikusi sistema visiškai skyrėsi nuo sistemos, veikiančios nuo 2004 m. gegužės 1 d. 2004 m. gegužės 1 d. kartelių teisės sistemoje tiek turinio, tiek proceso atžvilgiu įvyko reikšmingas lūžis, kuris tik patvirtina, kad EB 81 straipsnis ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalis negali būti taikomi atgaline data.

54. Žinoma, atgaline data taikant EB 81 straipsnį ir Reglamentą Nr. 1/2003 būtų galima sumažinti pavojų, kad įvairios institucijos ir teismai atitinkamose procedūrose ir bylose dėl baudos skyrimo skirtingai įvertins tą patį kartelį. Tačiau šiam požiūriui prieštarauja argumentas, kad skirtingo turinio sprendimai iki 2004 m. gegužės 1 d. buvo būdingi sistemai ir toleruojami, jei nedarydavo neigiamo poveikio Sąjungos kartelių teisės veiksmingumui ir Sąjungos teisės viršenybei⁵⁹. Kad ir koks siektinas būtų tikslas kuo vienodžiau ir veiksmingiau aiškinti bei taikyti konkurencijos teisę Europos Sąjungoje, jo negalima siekti aukojant teisinės valstybės principus.

c) Švelnesnio baudžiamojo įstatymo taikymo atgal principas

55. *Hitachi* remiasi švelnesnio baudžiamojo įstatymo taikymo atgal principu (*lex mitius*), siekdama pagrįsti argumentą, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamo Čekijos Respublikoje veikusio kartelio antikonkurencinės pasekmės, sukeltos iki 2004 m. gegužės 1 d., turi būti vertinamos pagal EB 81 straipsnį ir Reglamentą Nr. 1/2003.

56. Švelnesnio baudžiamojo įstatymo taikymo atgal principas yra valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų dalis, todėl jis turi būti laikomas bendruoju Sąjungos teisės principu⁶⁰. Šis principas taip pat įtrauktas į Pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 1 dalies trečią sakinį.

57. Be abejonės, Čekijos konkurencijos institucija turėtų vertinti iki 2004 m. gegužės 1 d. Čekijos Respublikoje pagrindinėje byloje nagrinėjamo kartelio sukeltas antikonkurencines pasekmes pagal EB 81 straipsnį ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalį, jei tai lemtų veikos nebaudžiamumą arba švelnesnės negu pagal nacionalinę teisę baudmės taikymą. Tačiau tai mažai tikėtina.

58. Nei EB 81 straipsnyje, nei Reglamente Nr. 1/2003 apskritai nieko nesakoma apie bausmių, kurias nacionalinės konkurencijos institucijos gali taikyti už kartelių teisės pažeidimą, griežtumą. Reglamente Nr. 1/2003 5 straipsnyje tik paaiškinama, kad valstybių narių konkurencijos institucijos gali priimti sprendimus skirti vienkartinės, periodinės ar kitas nacionaliniuose įstatymuose numatytas nuobaudas. Taigi, net jei Čekijos konkurencijos institucija turėtų taikyti EB 81 straipsnį laikotarpiams iki 2004 m. gegužės 1 d., tokiu atveju taikytinos baudmės būtų nustatomos pagal nacionalinę teisę⁶¹.

58 — Reglamentas Nr. 1/2003 taikomas, kaip nurodoma jo 45 straipsnio 2 dalyje, nuo 2004 m. gegužės 1 d.

59 — Sprendimas *Walt Wilhelm* (minėtas 3 išnašoje, 4 ir 6 punktai).

60 — 2005 m. gegužės 3 d. Sprendimas *Berlusconi ir kt.* (C-387/02, C-391/02 ir C-403/02, Rink. p. I-3565, 68 ir 69 punktai), 2008 m. kovo 11 d. Sprendimas *Jager* (C-420/06, Rink. p. I-1315, 59 punktas) ir 2011 m. balandžio 28 d. Sprendimas *El Dridi* (C-61/11 PPU, Rink. p. I-3015, 61 punktas).

61 — Žinoma, tokiu atveju reikėtų laikytis bendrųjų Sąjungos teisės principų, ypač proporcingumo principo.

59. Tačiau tikrasis tikslas, kurio *Hitachi* siekia remdamasi *lex mitius* principu, yra visiškai kitas: ši įmonė, kiek tai susiję su laikotarpiu iki 2004 m. gegužės 1 d., norėtų ne švelnesnio Čekijos konkurencijos institucijos sprendimo, ji apskritai nenori jokio šios institucijos sprendimo. Ji pageidautų tokio *lex mitius* taisyklės išaiškinimo, kad Čekijos konkurencijos institucija neteko kompetencijos bausti už kartelių teisės pažeidimą, padarytą iki 2004 m. gegužės 1 d., ir laikoma, jog tuo laikotarpiu veikusio kartelio antikonkurencines pasekmes apima Komisijos sprendimas.

60. Tačiau tuomet visiškai neatsižvelgiama į švelnesnio baudžiamojo įstatymo taikymo atgal principo turinį. Šiuo principu tik leidžiama, remiantis teisingumo argumentais, daryti išimtį iš fundamentalaus bausmių teisėtumo principo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*)⁶². Juo atitinkamam asmeniui leidžiama pasinaudoti pasikeitusiu įstatymų leidėjo vertinimu ir susilaukti švelnesnės bausmės nei ta, kuri buvo numatyta už veiką jos padarymo metu⁶³. Tačiau šiuo principu nesiekama suteikti teisės priimti sprendimus kitai institucijai nei ta, kuri būtų buvusi kompetentinga priimti sprendimus veikos padarymo metu. *Lex mitius* taisyklė yra susijusi tik su turiniu. Joje nieko nesakoma apie procesą ir kompetencijos pasidalijimą tarp įvairių institucijų, atsakingų už teisės pažeidimų tyrimą.

61. Jei pagrindinės bylos ieškovėms svarbiausia užginčyti Čekijos konkurencijos institucijos kompetenciją skirti baudas, tai yra Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalies ir draudimo už tą pačią veiką bausti du kartus principu (*ne bis in idem*)⁶⁴, o ne švelnesnio baudžiamojo įstatymo (*lex mitius*) taikymo problema.

62. Taigi apskritai švelnesnio baudžiamojo įstatymo taikymo atgal principas taip pat nepadeda *Hitachi* ir kt. pasiekti norimo rezultato.

2. Keli proceso šalių kontrargumentai

63. Procese Teisingumo Teisme, remiantis ligšioline Teisingumo Teismo praktika, taip pat buvo pateikta nemažai argumentų, kuriuos norėčiau trumpai panagrinėti. Iš anksto išpėju, kad nė vienas iš tų argumentų nėra reikšmingas.

64. Pirmiausia, kalbant apie kelių proceso šalių minėtą Sprendimą *Dow Chemical Ibérica*⁶⁵, pasakytina, kad jis nėra tinkamas norint pasirengti taikyti EB 81 straipsnį ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalį naujos valstybės narės teritorijoje, kiek tai susiję su laikotarpiais iki jos įstojimo į ES. Byloje *Dow Chemical Ibérica* buvo kalbama ne apie materialinės teisės normų, o tik apie procesinių taisyklių taikymą, tiksliau sakant – apie Komisijos atliekamo patikrinimo (kratos) įmonių patalpose taisyklių taikymą. Teisingumo Teismo nuomonė, kad tokias procesines taisykles galima taikyti, kai tik nauja valstybė narė įstoja į Sąjungą, visiškai atitinka pirma⁶⁶ aptartus bendruosius teisės principus. Tačiau Sprendime *Dow Chemical Ibérica* nieko nepasakoma apie šiuo atveju dominantį klausimą, ar taikomos ir materialinės Europos konkurencijos teisės normos, jei kalbama apie antikonkurencines kartelio pasekmes naujos valstybės narės teritorijoje, kiek tai susiję su laikotarpiais iki jai įstojant į Europos Sąjungą⁶⁷.

62 — Šiuo klausimu žr. mano 2004 m. spalio 14 d. išvadą byloje *Berlusconi ir kt.* (minėta 60 išnašoje, 159 ir 160 punktai).

63 — Šiuo klausimu žr. mano 2004 m. spalio 14 d. išvadą byloje *Berlusconi ir kt.* (minėta 60 išnašoje) 161 punktas).

64 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 69–147 punktus.

65 — 1989 m. spalio 17 d. Sprendimas *Dow Chemical Ibérica ir kt. prieš Komisiją* („Dow Chemical Ibérica“, 97/87-99/87, Rink. p. 3165, pirmiausia 62 ir 63 punktai).

66 — Žr. šios išvados 42 ir 44 punktus.

67 — Savo 1989 m. vasario 21 d. išvadoje byloje *Hoechst prieš Komisiją* (46/87 ir 227/88, Rink. p. 2859, p. 2875), susijusioje su byla *Dow Chemical Ibérica*, generalinis advokatas J. Mischo pabrėžia, kad bylos *Dow Chemical Ibérica* ieškovės neginčijo Komisijos įgaliojimų bausti už jų prieš įstojimą į ES padarytus veiksmus, jeigu jie turėjo arba dar turės antikonkurencinių pasekmių bendrojoje rinkoje (213 punktas). Be to, generalinis advokatas atkreipia dėmesį į tai, kad patikrinimai, kuriuos Komisija atlieka Ispanijos įmonėse po Ispanijos įstojimo į ES, yra skirti ir įrodymams prieš kitose valstybėse narėse įsisteigusias įmones rinkti (215 punktas). Generalinis advokatas priduria, kad patikrinimai iš principo gali būti skirti tik praeities faktams tikrinti, net jei aptariamais veiksmais galbūt tęsiami ir dabar (216 punktas).

65. Generalinio advokato L. A. Geelhoed išvada byloje *Asnef-Equifax*⁶⁸, kuria irgi remiasi kelios proceso šalys, taip pat nenukrypsta nuo minėtų bendrųjų teisės principų⁶⁹ ir netgi juos patvirtina: generalinis advokatas nurodo, kad Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnyje gali būti pateikiami reikalavimai dabartinėms ir būsimoms įmonių susitarimo, kuris buvo sudarytas likus daug laiko iki Reglamento Nr. 1/2003 įsigaliojimo, pasekmėms vertinti⁷⁰. Jis anaipol nepritaria galimybei taikyti šią nuostatą atgaline data praėjusiems laikotarpiams.

66. Kai kurių šalių minėtoje Teisingumo Teismo praktikoje dėl pagrindinių laisvių ir bendrojo nediskriminavimo principo galiojimo laiko atžvilgiu⁷¹ taip pat nepateikiama jokios informacijos, kuri patvirtintų, kad Sąjungos teisė taikytina atgaline data valstybės narės teritorijoje, kiek tai susiję su laikotarpiais prieš jai įstojant į ES. Tai ypač akivaizdu Sprendime *Saldanha*, kuriame patvirtinama, kad EB 6 straipsnis (dabar – SESV 18 straipsnis) „galioja *būsimoms* iki įstojimo susiklosčiusios situacijos pasekmėms“⁷².

67. Galiausiai panaši išvada darytina, kalbant apie *Siemens* minėtą Stojimo akto⁷³ II priedo 5 skyrių. Tomis nuostatomis taip pat daroma prielaida, kad EB 81 straipsnis taikytinas būsimoms prieš įstojimo datą sudarytų įmonių susitarimų pasekmėms. Jose daroma išimtis tik tokiems įmonių susitarimams, kurie per šešis mėnesius buvo suderinti su galiojančiais bendrosios išimties reglamentais. Priešingai, nei teigia *Siemens*, Stojimo akto II priedo 5 skyriuje nieko nepasakoma apie įmonių susitarimų, sudarytų iki 2004 m. gegužės 1 d., pasekmių įtraukimą atgaline data į EB 81 straipsnio taikymo sritį.

3. Tarpinė išvada

68. Todėl apskritai galima padaryti tokią tarpinę išvadą:

EB 81 straipsnis ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalis netaikomi valstybėje narėje, kuri 2004 m. gegužės 1 d. įstojo į Europos Sąjungą, laikotarpiams iki šios įstojimo datos, net jei turi būti tiriamas tarptautiniu lygiu veikiantis kartelis, kuris laikomas vienu tęstiniu pažeidimu ir galėjo daryti poveikį atitinkamos valstybės narės teritorijoje tiek prieš įstojimo datą, tiek po jos.

B – *Antrasis prejudicinis klausimas: konkurencijos institucijų kompetencija ir draudimas už tą pačią veiką bausti du kartus („ne bis in idem“ principas)*

69. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar Europos Komisijai po 2004 m. gegužės 1 d. pradėjus procedūrą dėl baudos skyrimo, tą dieną į ES įstojusios valstybės narės konkurencijos institucija visam laikui praranda kompetenciją pagal nacionalinę konkurencijos teisę tirti tarptautiniu lygiu veikiantį kartelį, kuris laikomas vienu tęstiniu pažeidimu ir galėjo daryti poveikį atitinkamos valstybės narės teritorijoje tiek prieš įstojimo datą, tiek po jos.

68 — 2006 m. birželio 29 d. generalinio advokato L. A. Geelhoed išvada byloje *Asnef-Equifax ir Administración del Estado* (C-238/05, Rink. p. I-11125, 28 ir 29 punktai).

69 — Žr. šios išvados 42 ir 44 punktus.

70 — Savo išvados (minėta 68 išnašoje) 29 punkte generalinis advokatas L. A. Geelhoed pabrėžia, kad Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnis „esamą situaciją reglamentuoja“. Kiek tai susiję su būsimomis pasekmėmis, generalinis advokatas teigia, kad (laikantis Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio) priimtinas sprendimas turės poveikį „siūlomo registro veikimui“.

71 — 1996 m. rugsėjo 26 d. Sprendimas *Data Delecta ir Forsberg* (C-43/95, Rink. p. I-4661), 1997 m. spalio 2 d. Sprendimo *Saldanha ir MTS* (C-122/96, Rink. p. I-5325, 14 punktas), 1999 m. birželio 1 d. Sprendimas *Konle* (C-302/97, Rink. p. I-3099), 1999 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Beck ir Bergdorf* (C-355/97, Rink. p. I-4977), 2000 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Österreichischer Gewerkschaftsbund* (C-195/98, Rink. p. I-10497, 55 punktas) ir 2001 m. sausio 11 d. Sprendimas *Stefan* (C-464/98, Rink. p. I-173, 21 punktas).

72 — Sprendimas *Saldanha ir MTS* (minėtas 71 išnašoje, 14 punktas, išskirta mano); tuo pačiu klausimu žr. naujausią 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Runevič-Vardyn ir Wardyn* (C-391/09, Rink. p. I-3787, 53 punktas) dėl Sąjungos piliečių nediskriminavimo principo; panašiai dar anksčiau konstatuota Sprendime *Stefan* (minėtas 71 išnašoje), kuriame teigiama, kad EB sutarties 73b straipsnis (dabar – SESV 63 straipsnis) Austrijoje prieš įstojimo datą negaliojo (22 punktas) ir kad šia nuostata negalima atkurti jau nebegaliojančio sandorio galiojimo (25 punktas).

73 — OL L 236, 2003, p. 344.

70. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia prašo išaiškinti Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalį, siejamą su 3 straipsnio 1 dalimi, ir *ne bis in idem* principą. Be to, jis remiasi Reglamento Nr. 1/2003 17 konstatuojamąja dalimi ir pranešimo dėl konkurencijos institucijų bendradarbiavimo 51 punktu.

71. Abiejose šio antrojo klausimo dalyse kalbama, pirma, apie nacionalinės konkurencijos institucijos kompetenciją atlikti baudos skyrimo procedūrą (antrojo klausimo a punktas), antra, apie tos institucijos įgaliojimus taikyti nacionalinę konkurencijos teisę (antrojo klausimo b punktas). Kadangi šie aspektai yra glaudžiai tarpusavyje susiję, juos nagrinėsiu bendrai ir paeiliui pasigilinsiu į dvi dideles temas: Europos konkurencijos institucijų kompetencijos ribų nustatymą antimonopolinėje byloje (žr. 1 skyrių) ir draudimo už tą pačią veiką bausti du kartus principą (*ne bis in idem* principas; žr. 2 skyrių).

1. Europos konkurencijos institucijų kompetencijos ribų nustatymas

72. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir pagrindinės bylos ieškovės mano, kad Europos Komisijai pradėjus procedūrą dėl baudos skyrimo Čekijos konkurencijos institucija pagal Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalį, siejamą su 3 straipsnio 1 dalimi, visam laikui prarado kompetenciją tirti nagrinėjamą kartelį.

73. Tai netiesa. Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalis, kaip procesinė taisyklė⁷⁴, nuo 2004 m. gegužės 1 d. taip pat taikoma visose valstybėse narėse prieš šią datą susidariusioms situacijoms⁷⁵. Tačiau jos norminis turinys visiškai skiriasi nuo to, kurį taria esant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir pagrindinės bylos ieškovės. Į šį faktą teisingai atkreipė dėmesį procese dalyvaujančios vyriausybės ir Komisija.

a) Bendro pobūdžio pastabos dėl Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalies norminio turinio

74. Pagal Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalį, Komisijai pradėjus sprendimo priėmimo pagal šio reglamento III skyriaus nuostatas procedūras, valstybių narių konkurencijos institucijos netenka kompetencijos taikyti EB 81 ir 82 straipsnius (dabar – SESV 101 ir 102 straipsnius)⁷⁶. Nacionalinės institucijos praranda kompetenciją automatiškai⁷⁷, ir būtent nuo tos dienos, kurią Komisija priima oficialų sprendimą pradėti procedūrą⁷⁸.

75. Vertinant tik Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalies tekstą atrodo, kad kompetencijos praradimas susijęs tik su nacionalinių konkurencijos institucijų įgaliojimu taikyti Sąjungos kartelių teisę (EB 81 ir 82 straipsnius arba SESV 101 ir 102 straipsnius), bet ne su jų įgaliojimu taikyti nacionalinę teisę. Komisijos pranešimo dėl konkurencijos institucijų bendradarbiavimo 51 ir 53 punktai taip pat gali būti aiškinami šia prasme⁷⁹.

74 — Žr. šios išvados 42 punktą.

75 — 2004 m. gegužės 1 d. yra ne tik Čekijos Respublikos ir devynių kitų valstybių narių įstojimo į Europos Sąjungą data, bet ir diena, nuo kurios taikomas Reglamentas Nr. 1/2003, kaip nurodyta jo 45 straipsnio 2 dalyje.

76 — Šioms procedūroms pagal III skyrių pirmiausia priskiriamos EB 81 ir 82 straipsnių arba dabar SESV 101 ir 102 straipsnių pažeidimui nustatyti ir jį nutraukti (Reglamento Nr. 1/2003 7 straipsnis) skirtos procedūros, kurias užbaigiant gali būti skiriamos baudos (Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnis).

77 — Reglamento Nr. 1/2003 17 konstatuojamoji dalis, pirmas sakiny.

78 — Procedūrai pradėti reikia oficialaus Komisijos akto, kuriuo išreiškiamas jos ketinimas priimti sprendimą pagal Reglamento Nr. 1/2003 III skyrių (šiuo klausimu dėl ankstesnės teisinės situacijos žr. 1973 m. vasario 6 d. Sprendimo *Brasserie de Haecht*, 48/72, Rink. p. 77, 16 punktą). Nagrinėjamoje byloje šis dokumentas buvo priimtas 2006 m. balandžio 20 d. (žr. šios išvados 19 punktą). Anksčiau taikytos tyrimo priemonės, priešingai, nei mano kai kurios šalys, netaikytinos oficialia procedūra pradžia.

79 — Pagal pranešimo dėl konkurencijos institucijų bendradarbiavimo 51 punktą nacionalinės konkurencijos institucijos netenka kompetencijos taikyti EB 81 ir 82 straipsnius, o tai reiškia, kad nacionalinės institucijos nebegali veikti *remdamosi tuo pačiu teisiniu pagrindu*. Pranešimo dėl konkurencijos institucijų bendradarbiavimo 53 punkte papildoma, kad jeigu Komisija pradėjo procesą, nacionalinės konkurencijos institucijos nebegali pačios pradėti procedūros *siekdamos taikyti EB 81 ir 82 straipsnius*.

76. Tačiau aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą bei reglamentavimo, kurio dalis ji yra, tikslus⁸⁰. Be to, specialiai dėl Reglamento Nr. 1/2003 Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinė konkurencijos institucija gali taikyti nacionalines nuostatas tik tada, kai Sąjungos teisėje neįtvirtinta specialioji nuostata⁸¹.

77. Šiuo atveju atkreiptinas dėmesys į tai, kad Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalis turinio atžvilgiu yra glaudžiai susijusi su to paties reglamento 3 straipsnio 1 dalimi. Nagrinėjant šias abi nuostatas kartu paaiškėja, kad Komisijai pradėjus sprendimo priėmimo procedūrą pagal Reglamento Nr. 1/2003 III skyriaus nuostatas, nacionalinės konkurencijos institucijos nebegali taikyti ne tik Sąjungos konkurencijos teisės, bet ir dalies nacionalinės konkurencijos teisės⁸².

78. Konkrečiai kalbant, susiklosto tokia padėtis⁸³: Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje kartelių draudimas pagal EB 81 straipsnį (SESV 101 straipsnį) glaudžiai susiejamas su atitinkamomis nacionalinės kartelių teisės nuostatomis. Jei įmonių susitarimui, kuris gali daryti įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai, taikomas nacionalinis kartelių draudimas, tokiu atveju pagal Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį turi būti lygiagrečiai taikomas ir EB 81 straipsnis (SESV 101 straipsnis). Tačiau kadangi nacionalinė konkurencijos institucija pagal Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalies pirmą sakinį negali taikyti EB 81 straipsnio (SESV 101 straipsnio), jei Komisija pradėjo savo procedūrą, vadinasi, nacionalinė konkurencijos institucija galiausiai nebegali taikyti ir nacionalinio kartelių draudimo.

79. Tačiau, priešingai, nei manė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir pagrindinės bylos ieškovės, tai dar nereiškia, kad Komisijai pradėjus savo procedūrą nacionalinės konkurencijos institucijos *visam laikui ir galutinai* netenka įgaliojimų taikyti nacionalinę konkurencijos teisę. Atsižvelgiant į tai, kaip Komisija baigia savo procedūrą, vėliau nacionalinėms konkurencijos institucijoms dar gali būti įmanoma taikyti nacionalinę konkurencijos teisę⁸⁴.

80. Konkurencijos apsauga Europos Sąjungoje užtikrinama derinant Sąjungos teisę ir nacionalinės konkurencijos teisės nuostatas. Abi teisės sistemos, remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, *taikomos lygiagrečiai*⁸⁵. Šis principas nepasikeitė ir modernizavus Europos kartelių teisės taikymo sistemą pagal Reglamentą Nr. 1/2003: skirtingai nuo pradinio Komisijos pasiūlymo⁸⁶, pagal Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnį tai pačiai bylai ir toliau gali būti taikomos ir Sąjungos teisės (EB 81 ir 82 straipsniai, dabar – SESV 101 ir 102 straipsniai), ir nacionalinės konkurencijos taisyklės.

80 — Šiuo klausimu žr. nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, pvz., 1983 m. lapkričio 17 d. Sprendimą *Merck* (292/82, Rink. p. 3781, 12 punktas), 2009 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *Sturgeon ir kt.* (C-402/07 ir C-432/07, Rink. p. I-10923, 41 punktas) ir 2010 m. spalio 7 d. Sprendimą *Lassal* (C-162/09, Rink. p. I-9217, 49 punktas).

81 — 2011 m. gegužės 3 d. Sprendimas *Tele 2 Polska* (C-375/09, Rink. p. I-3055, 33 punktas).

82 — Toliau taikomos nacionalinės konkurencijos teisės dalys nurodomos Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 2 ir 3 dalyse, kurių nuostatos išsamiau paaiškinamos šio reglamento 8 ir 9 konstatuojamosiose dalyse.

83 — Toliau tik aprašysiu EB 81 straipsnio (SESV 101 straipsnio) ir atitinkamų nacionalinių taisyklių ryšį. Šioje byloje nebūtina atskirai gilintis į EB 82 straipsnį (SESV 102 straipsnį).

84 — Jei, pavyzdžiui, Komisija atmetė trečiųjų asmenų skundą dėl Sąjungos intereso stokos, nacionalinėms konkurencijos institucijoms nedraudžiama imtis atitinkamos bylos ir joje taikyti EB 81 ir 82 straipsnius (dabar – SESV 101 ir 102 straipsnius) ir prirėikus – savo nacionalinę konkurencijos teisę, tačiau laikantis Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio.

85 — Sprendimas *Walt Wilhelm* (minėtas 3 išnašoje, 3 punkto paskutinis sakiny), 2003 m. rugsėjo 9 d. Sprendimas *Milk Marque ir National Farmers' Union* (C-137/00, Rink. p. I-7975, 61 punktas) ir 2006 m. liepos 13 d. Sprendimas *Manfredi ir kt.* (C-295/04-C-298/04, Rink. p. I-6619, 38 punktas).

86 — Remiantis pradiniu Komisijos pasiūlymu, Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio tekstas būtų buvęs toks: „Įmonių susitarimams, įmonių asociacijų sprendimams ir suderintiems veiksams, kaip apibrėžta [EB 81] straipsnyje, ir piktnaudžiavimui dominuojančia padėtimi, kaip apibrėžta [EB 82] straipsnyje, kurie gali paveikti prekybą tarp valstybių narių, taikytina tik [Sąjungos] konkurencijos teisė, netaikant valstybių narių konkurencijos teisės (Pasiūlymas COM[2000] 582 galutinis, OL C 365 E, 2000, p. 284).“

81. Žinoma, konkurencijos taisyklėmis Europos ir nacionaliniu lygiu iš esmės siekiama to paties tikslo – užtikrinti konkurencijos apsaugą atitinkamoje rinkoje⁸⁷. Tačiau jose konkurenciją ribojantys veiksmai nagrinėjami skirtingais aspektais⁸⁸ ir jų taikymo sritys nesutampa⁸⁹. Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Walt Wilhelm*, kuriame buvo suformuluoti atitinkami principai ir kuriuo remiasi minėtos išvados, savo reikšmės neprarado net po 40 metų (bent jau šiuo klausimu)⁹⁰. Žinoma, neginčijama, kad per tiek laiko Europos Sąjungos ekonominė integracija pažengė toli, o nuolat šalinamos prekybos tarp valstybių narių kliūtys skatino realios vidaus rinkos kūrimą. Vis dėlto daug produktų vis dar parduodami tik nacionalinėse arba regioninėse rinkose; konkurencijos sąlygos šiems produktams įvairiose šalyse (o kartais net įvairiuose regionuose) gali būti per daug skirtingos, kad būtų galima kalbėti apie bendrą Europos arba net pasaulinę rinką. Todėl taip pat negalima atmesti galimybės, kad tam tikru atveju, be EB 81 ir 82 straipsniuose (SESV 101 ir 102 straipsniuose) nagrinėjamų tarptautinių konkurencijos problemų, dėl šalies arba regiono ypatybių gali kilti papildomos vietinės konkurencijos problemos, kurias konkurencijos institucijos gali išspręsti tik taikydamos atitinkamą nacionalinę konkurencijos teisę.

82. Net įsigaliojus Reglamentui Nr. 1/2003, tai, kad kelios konkurencijos institucijos tiria vieną bylą ir nagrinėja ją skirtingais aspektais, yra suderinama su Europos kartelių teisės tikslais ir sistema⁹¹. Naujoji decentralizuota sistema turi netgi dar labiau įtraukti nacionalines institucijas į kartelių teisės taikymą negu iki šiol. Todėl yra esminis skirtumas tarp Europos kartelių teisės taikymo sistemos, kuri buvo modernizuota Reglamentu Nr. 1/2003, ir tuo pačiu metu įsigaliojusios Europos koncentracijų kontrolės reformos⁹².

83. Tikslas kiek įmanoma nuosekliau ir veiksmingiau taikyti konkurencijos taisykles Europos vidaus rinkoje⁹³ Reglamentu Nr. 1/2003 pasiekiamas ne nustatant išimtinę atskirų konkurencijos institucijų kompetenciją, o tuo, kad Europos Komisija ir nacionalinės konkurencijos institucijos bendradarbiauja tinkle (EKT) ir jame tarpusavyje koordinuoja savo veiklą⁹⁴. Sąjungos teisės viršenybė įtvirtinama Reglamento Nr. 1/2003 3 ir 16 straipsnių nuostatomis.

84. Kaip matyti, be kita ko, iš Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 2 dalies, valstybių narių konkurencijos institucijos gali imtis veiksmų net tuo atveju, jei Komisija jau priėmė sprendimą. Šia nuostata neatimama nacionalinių institucijų kompetencija imtis veiksmų po Komisijos įsikišimo, joms tik uždraudžiama prieštarauti Komisijos priimtam sprendimui⁹⁵.

- 87 — Šiuo klausimu žr. Reglamento Nr. 1/2003 9 konstatuojamosios dalies pirmą sakinį, kuriame kalbama apie tikslą „ginti konkurenciją rinkoje“.
- 88 — Sprendimas *Walt Wilhelm* (minėtas 3 išnašoje, 3 punktas); be to, žr. 1980 m. liepos 10 d. Sprendimą *Giry ir Guerlain ir kt.* (253/78 ir 1/79-3/79, Rink. p. 2327, 15 punktas), 1992 m. liepos 16 d. Sprendimą *Asociación Española de Banca Privada ir kt.* (C-67/91, Rink. p. I-4785, 11 punktas), 1998 m. lapkričio 26 d. Sprendimą *Bronner* (C-7/97, Rink. p. I-7791, 19 punktas), Sprendimą *Milk Marque ir National Farmers' Union* (minėtas 85 išnašoje, 61 punktas) ir Sprendimą *Manfredi ir kt.* (minėtas 85 išnašoje, 38 punktas).
- 89 — 2009 m. spalio 1 d. Sprendimas *Compañía Española de Comercialización de Aceite* (C-505/07, Rink. p. I-8963, 52 punktas).
- 90 — Sprendimas *Manfredi ir kt.* (minėtas 85 išnašoje, 38 punktas), kuriame Teisingumo Teismas dar kartą patvirtino *Walt Wilhelm* byloje suformuotą praktiką, buvo priimtas įsigaliojus Reglamentui Nr. 1/2003, nors jis ir buvo susijęs su faktinėmis aplinkybėmis, susiklosčiusiomis iki šios reformos. Atrodo, kad generalinis advokatas L. A. Geelhoed savo 2006 m. sausio 19 d. išvados byloje *SGL Carbon prieš Komisiją* (C-308/04 P, Rink. p. I-5977, 23 išnaša) nemanoma, kad *Walt Wilhelm* byloje suformuota praktika toliau taikoma; tačiau tai yra tik visiškai atsitiktinė detalio nepagrindžiama pastaba vienoje išnašoje.
- 91 — Pranešimo dėl konkurencijos institucijų bendradarbiavimo 12 ir 14 punktuose daroma prielaida, kad tą pačią bylą vienu metu gali nagrinėti daugiausia trys nacionalinės konkurencijos institucijos.
- 92 — Europos koncentracijų kontrolėje nacionalinė teisė jau seniai keičiama Sąjungos teise visais įmanomais atvejais, be to, Sąjungos teisę taikyti gali tik Komisija (dvigubo išskyrimo principas); šiuo klausimu žr. 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 139/2004 (EB Susijungimų reglamento) dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės 21 straipsnio 2 ir 3 dalis (OL L 24, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 40).
- 93 — Reglamento Nr. 1/2003 8, 17 ir 22 konstatuojamosios dalys; taip pat žr. 2010 m. gruodžio 7 d. Sprendimą *VEBIC* (C-439/08, Rink. p. I-12471, 19 punktas) ir 2011 m. birželio 14 d. Sprendimą *Pfleiderer* (C-360/09, Rink. p. I-5161, 19 punktas).
- 94 — Reglamento Nr. 1/2003 15 konstatuojamoji dalis, be to, 8 konstatuojamosios dalies pirmas sakinytis ir 17 konstatuojamoji dalis. Taip pat žr. 2009 m. birželio 11 d. Sprendimą *X* (C-429/07, Rink. p. I-4833, 20 ir 21 punktai) ir Sprendimą *Tele 2 Polska* (minėtas 81 išnašoje, 26 punktas), kuriuose taip pat pabrėžiama, kad Reglamentu Nr. 1/2003 buvo nustatytas Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimo remiantis lojalaus bendradarbiavimo principu mechanizmas, kad būtų užtikrintas nuoseklus konkurencijos taisyklių taikymas valstybėse narėse.
- 95 — Šitaip Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 2 dalimi galiausiai kodifikuojama tik jau iki šiol buvusi Teisingumo Teismo praktika; žr. 1991 m. vasario 28 d. Sprendimą *Delimitis* (C-234/89, Rink. p. I-935, 47 punktas) ir 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimą *IMS Health* (C-418/01, Rink. p. I-5039, 19 punktas).

85. Iš Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 2 dalies teksto matyti, kad ši nuostata susijusi tik su nacionalinių konkurencijos institucijų taikoma Sąjungos kartelių teise (t. y. EB 81 ir 82 straipsniais, dabar – SESV 101 ir 102 straipsniais). Tačiau ta pati taisyklė turi *a fortiori* galioti tuo atveju, jei nacionalinės konkurencijos institucijos nori taikyti nacionalinę kartelių teisę. Nes jei nacionalinėms konkurencijos institucijoms vis dar leidžiama taikyti Sąjungos teisę po to, kai buvo priimtas Komisijos sprendimas, tuomet joms turi būti *a fortiori* leidžiama taikyti ir nacionalinę teisę, su sąlyga, kad jos atsižvelgs į viršenybę turinčius vertinimus pagal Sąjungos teisę, kaip apibrėžta Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnyje.

86. Būtų neteisinga Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 2 dalies taikymo sritį suprasti taip siaurai, kaip tai daryti linkę prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir pagrindinės bylos ieškovės⁹⁶.

87. Pagrindinės bylos ieškovės tvirtina, kad Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 2 dalimi nacionalinėms konkurencijos institucijoms leidžiama persekioti tokius kartelių dalyvius, prieš kuriuos Europos Komisija anksčiau savo sprendimu nesiėmė priemonių. Tačiau pažymėtina, kad 16 straipsnio 2 dalimi tik bendrais bruožais reglamentuojamas nacionalinių konkurencijos institucijų sprendimų „dėl susitarimų, sprendimų ar veiklos“ sąryšis su jau priimtais Komisijos sprendimais, nesvarbu, kas yra tų Komisijos sprendimų dalykas ir kam jie skirti. Šia nuostata pirmiausia draudžiama nacionalinėms konkurencijos institucijoms savo sprendimais prieštarauti Komisijos anksčiau priimtam sprendimui. Vadinasi, juo reglamentuojamas *draudimas nukrypti* ir taip užtikrinama Sąjungos teisės viršenybė.

88. Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 2 dalies taikymo taip pat negalima susiaurinti iki itin reto atvejo, kai Europos Komisija anksčiau konstatuoja, kad EB 81 straipsnis arba EB 82 straipsnis (dabar – SESV 101 straipsnis ir SESV 102 straipsnis) netaikytini pagal Reglamento Nr. 1/2003 10 straipsnį⁹⁷. Priešingai, nei teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir kelios proceso šalys, Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 2 dalimi, atsižvelgiant į itin bendro pobūdžio tekstą ir jos padėtį bendroje sistemoje (ji įtraukta į skyrių „Bendradarbiavimas“), apimami visi įmanomi sprendimai, kuriuos Komisija gali priimti remdamasi Reglamentu Nr. 1/2003, ir ji jokių būdu neapsiriboja tik tam tikra sprendimų rūšimi.

89. Be to, negalima klaidingai aiškinti Reglamento Nr. 1/2003 18 konstatuojamosios dalies teigiant, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė iš nacionalinių konkurencijos institucijų atimti kompetenciją taikyti nacionalinę kartelių teisę kaskart Komisijai priėmus sprendimą. Tiesa, šioje 18 konstatuojamojoje dalyje suformuluojamas tikslas „kad būtų nagrinėtų viena institucija“. Tačiau tokiu atveju kalbama ne apie bendrą taisyklę, kuri būtų būdinga visai Europos kartelių teisės taikymo sistemai pagal Reglamentą Nr. 1/2003. Šis tikslas labiau sietinas su konkrečia Reglamento Nr. 1/2003 nuostata – su jo 13 straipsniu. Šiuo straipsniu kiekvienai EKT konkurencijos institucijai suteikiama *galimybė* sustabdyti procesą arba atmesti jai pateiktą skundą, jei kita EKT institucija nagrinėja tą pačią bylą. Tačiau atitinkamos institucijos *neprivalo* taip daryti. Reglamento Nr. 1/2003 13 straipsnis ir 18 konstatuojamoji dalis labiau išreiškia didelę diskreciją, kuria naudojasi į EKT susijungusios institucijos, siekdamos optimalaus bylų pasidalijimo tinkle.

90. Galiausiai proporcingumo principas, pagal kurį nustatoma kompetencija (ES 5 straipsnio 4 dalis, buvusi EB 5 straipsnio trečia pastraipa), taip pat neleidžia Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalies aiškinti taip, kad nacionalinės konkurencijos institucijos visam laikui ir galutinai praranda kompetenciją taikyti nacionalinę kartelių teisę, jei Europos Komisija pati pradeda procedūrą. Šiam proporcingumo principui, kurį Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai nurodė Reglamento Nr. 1/2003

96 — Aiškinant nuostatą negali būti panaikinamas aiškaus ir suprantamo nuostatos teksto praktinis veiksmingumas (2006 m. spalio 26 d. Sprendimo *Europos Bendrija, C-199/05*, Rink. p. I-10485, 42 punktą ir 2007 m. kovo 22 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją, C-437/04*, Rink. p. I-2513, 56 punkto pabaigą).

97 — Kaip paaiškinama Reglamento Nr. 1/2003 14 konstatuojamojoje dalyje, sprendimai pagal šio reglamento 10 straipsnį priimami tik „išskirtiniais atvejais, kai to reikalauja [Sąjungos] viešieji interesai“.

preambulėje⁹⁸, Sutarčių sistemoje tenka esminė, netgi konstitucinė reikšmė. Juo nustatoma, kad Sąjungos veiksmų turinys ir forma negali viršyti to, kas būtina siekiant Sutarčių tikslų. Reglamentu Nr. 1/2003 siekiama padėti decentralizuotoje sistemoje veiksmingai taikyti Sąjungos konkurencijos taisykles⁹⁹, tačiau turi būti užtikrinamas vienodas Sąjungos teisės taikymas¹⁰⁰. Tokiu atveju nebūtina visam laikui ir galutinai uždrausti valstybių narių konkurencijos institucijoms taikyti nacionalinę kartelių teisę. Pakanka panaikinti tą kompetenciją tiek laiko, kiek užtrunka Komisijos pradėtas tyrimas, o baigus tyrimą įpareigoti institucijas laikytis Komisijos sprendimo¹⁰¹.

91. Vien šių bendro pobūdžio argumentų dėl Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalies norminio turinio pakanka išvada, kad nacionalinės konkurencijos institucijos visam laikui ir galutinai nepraranda savo įgaliojimų taikyti nacionalinę konkurencijos teisę, jei Komisija pradeda sprendimo priėmimo procedūrą pagal Reglamento Nr. 1/2003 III skyriaus nuostatas. Komisijai užbaigus procedūrą, nacionalinės konkurencijos institucijos gali pačios priimti sprendimus, tačiau nepažeisdamos draudimo už tą pačią veiką bausti du kartus (*ne bis in idem* principas).

b) Papildomos pastabos dėl laikotarpio iki naujos valstybės narės stojimo į Europos Sąjungą

92. Šioje byloje yra papildomas aspektas: ginčijamame Čekijos konkurencijos institucijos sprendime (prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo duomenimis) nagrinėjamos tik tos aptariamo kartelio antikonkurencinės pasekmės, kurios atsirado iki 2004 m. gegužės 1 d., t. y. nagrinėjamas tik laikotarpis iki Čekijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą.

93. Kaip jau minėta¹⁰², tuo metu Čekijos Respublikoje EB 81 straipsnis nebuvo taikomas, jis taip pat negali būti taikomas atgaline data per tą laikotarpį Čekijos Respublikoje atsiradusioms galimoms antikonkurencinėms tęstinio pažeidimo pasekmėms.

94. Todėl bendrai taikoma Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalis ir 3 straipsnio 1 dalis taip pat nelaikytinos kliūtimi minėto laikotarpio atžvilgiu taikyti nacionalines konkurencijos teisės nuostatas, pateikiamas Čekijos Respublikos konkurencijos apsaugos įstatymo 3 straipsnyje. Minėto laikotarpio iki 2004 m. gegužės 1 d. atveju nėra nei pavojaus sukelti jurisdikcijų koliziją tarp Komisijos ir Čekijos konkurencijos institucijos, nei būtina vengti vertinimo pagal EB 81 straipsnį ir nacionalinę konkurencijos teisę prieštaravimų. Nacionalinė teisė negali prieštarauti Sąjungos teisės nuostatai, kuri aptariamam laikotarpiu dar netaikoma.

95. Net jei, kiek tai susiję su laikotarpiu iki 2004 m. gegužės 1 d., jau būtų norima orientuotis į naujos sistemos pagal Reglamentą Nr. 1/2003 tikslus, tai akivaizdžiai patvirtintų, kad Čekijos konkurencijos institucija gali taikyti nacionalinę konkurencijos teisę, o ne priešingai. Nes jei tam tikroje vidaus rinkos dalyje tam tikru laikotarpiu nebūtų galima tirti kartelių teisės pažeidimo (su sąlyga, kad yra įvykdyti teisinės valstybės principo reikalavimai ir dar nėra suėjusi nuobaudų skyrimo senatis), tuomet būtų diametraliai prieštaraujama pagrindiniam tikslui vidaus rinkoje sukurti „vienodas žaidimo taisykles“¹⁰³ ir „ginti konkurenciją rinkoje“¹⁰⁴. Būtent šioje byloje nacionalinės kartelių teisės taikymas buvo vienintelė galimybė tirti galimas antikonkurencines nagrinėjamo kartelio pasekmes Čekijos Respublikoje laikotarpiu iki jos įstojimo į Europos Sąjungą.

98 — Reglamento Nr. 1/2003 34 konstatuojamoji dalis.

99 — Žr. Reglamento Nr. 1/2003 8 ir 34 konstatuojamąsias dalis ir papildomai 1, 5 ir 6 konstatuojamąsias dalis.

100 — Reglamento Nr. 1/2003 17 ir 22 konstatuojamosios dalys.

101 — Šiuo klausimu žr. jau minėtą Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 2 dalį.

102 — Šiuo klausimu žr. mano argumentus dėl pirmojo prejudicinio klausimo (šios išvados 37–68 punktai).

103 — Reglamento Nr. 1/2003 8 konstatuojamoji dalis.

104 — Reglamento Nr. 1/2003 9 konstatuojamosios dalies pirmas sakiny (tuo pačiu klausimu taip pat žr. 25 konstatuojamąją dalį).

c) Tarpinė išvada

96. Taigi apibendrinant pasakytina, kad Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalies pirmame sakinyje, siejamame su 3 straipsnio 1 dalies pirmu sakiniu, nėra nustatytos visam laikui ir galutinai sudaromos kliūtys taikyti nacionalinę konkurencijos teisę. Tačiau ši išvada taikytina tik su sąlyga, kad bus laikomasi galimų suvaržymų, galinčių atsirasti iš draudimo už tą pačią veiką bausti du kartus (*ne bis in idem* principo). Ši paskutinė teisinė nagrinėjamos bylos problema nagrinėjama tolesniame skyriuje.

2. Draudimas už tą pačią veiką bausti du kartus (*ne bis in idem* principas)

97. Lieka išsiaiškinti, ar draudimu už tą pačią veiką bausti du kartus (*ne bis in idem* principas) tokioje byloje, kaip nagrinėjamoji, draudžiama nacionalinei konkurencijos institucijai taikyti nacionalinę konkurencijos teisę.

98. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir pagrindinės bylos ieškovės mano, kad 2007 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimu jau buvo skirta bausmė už nagrinėjamo kartelio antikoncepcines pasekmes Čekijos Respublikoje prieš jai įstojant į Europos Sąjungą. Todėl jos daro prielaidą, kad Čekijos konkurencijos institucijos atskirai skirta bauda pažeidžia *ne bis in idem* principą.

99. *Ne bis in idem* principas pripažįstamas Sąjungos teisės pagrindiniu principu¹⁰⁵ ir šiuo metu pagal Pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnį yra priskirtas Sąjungos pagrindinei teisei.

100. Dėl pripažinimo Sąjungos lygiu *ne bis in idem* principo taikymo sritis apima ne tik nacionalines bylas, bet ir tarptautines situacijas¹⁰⁶, todėl jis padeda užtikrinti Sąjungos piliečių laisvą judėjimą ir siekti tikslo kuo mažiau trukdyti prekybai Europos vidaus rinkoje.

a) Draudimo už tą pačią veiką bausti du kartus taikymas

101. Iš tiesų neginčijama, kad procedūroje dėl baudos skyrimo pagal kartelių teisę, atsižvelgiant į šios teisės turimus baudžiamosios teisės bruožus¹⁰⁷, turi būti laikomasi *ne bis in idem* principo¹⁰⁸. Vis dėlto Komisija šioje byloje abejoja galimybe taikyti *ne bis in idem* principą, bent jau kalbant apie Pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnį.

i) Taikymas *ratione materiae*

102. Komisija teigia, kad Pagrindinių teisių chartija taikytina tik įgyvendinant Sąjungos teisę. Kadangi šioje byloje Čekijos konkurencijos institucija savo sprendime rėmėsi tik nacionaline konkurencijos teise, Chartija jai nebuvo privaloma.

105 — Nusistovėjusi Teisingumo Teismo praktika; žr. 1966 m. gegužės 5 d. Sprendimą *Gutmann prieš EAEB Komisiją* (18/65 ir 35/65, Rink. p. 154, 178), 2002 m. spalio 15 d. Sprendimą *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* („LVM“, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 59 punktas) ir 2006 m. birželio 29 d. Sprendimą *Showa Denko prieš Komisiją* („Showa Denko“, C-289/04 P, Rink. p. I-5859, 50 punktas).

106 — Žr. Pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnio paaiškinimus (OL C 303, 2007, p. 17 [31]). Sąjungos teisės draudimo už tą pačią veiką bausti du kartus tarptautinis elementas ypač pabrėžiamas KĮŠS 54 straipsnyje (šiuo klausimu, be daugelio kitų, žr. 2008 m. gruodžio 11 d. Sprendimą *Bourquain*, C-297/07, Rink. p. I-9425).

107 — Dėl turimų baudžiamosios teisės bruožų žr. nuorodas 54 išnašoje.

108 — Nusistovėjusi Teisingumo Teismo praktika; žr. Sprendimą *LVM* (minėtas 105 išnašoje, 59 punktas), 2004 m. sausio 7 d. Sprendimą *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* („Aalborg Portland“, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 338–340 punktai) ir Sprendimą *Showa Denko* (minėtas 105 išnašoje, 50 punktas).

103. Šis argumentas nepagrįstas. Žinoma, tiesa yra tai, kad Pagrindinių teisių chartija pagal jos 51 straipsnio 1 dalį taikoma „valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę“¹⁰⁹. Tačiau vien aplinkybė, kad nacionalinė konkurencijos teisė šioje byloje taikoma *ratione materiae*, dar nereiškia, kad nagrinėjant bylą netaikomi Sąjungos teisės reikalavimai.

104. Kaip jau minėta¹¹⁰, nuo Čekijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą datos taikomos Reglamento Nr. 1/2003 procedūrinės taisyklės (o ne jo materialinės normos). Šioms taisyklėms taip pat priskiriamos kompetencijos ribų nustatymo Europos konkurencijos tinkle, sukurtame Reglamentu Nr. 1/2003, nuostatos ir principai¹¹¹. Šios nuostatos ir principai privalo būti aiškinami ir taikomi atsižvelgiant į Sąjungos pirminę teisę, įskaitant Sąjungos pagrindines teises.

105. Taigi Čekijos konkurencijos institucija nuo 2004 m. gegužės 1 d. gali vykdyti procedūrą dėl baudos skyrimo pagal kartelių teisę remdamasi nacionaline konkurencijos teise tik tuo atveju, jeigu tai leidžiama Reglamentu Nr. 1/2003, aiškinamu ir taikomu atsižvelgiant į Sąjungos pagrindines teises.

106. Prie šių Sąjungos pagrindinių teisių, į kurias reikia atsižvelgti nustatant Čekijos konkurencijos institucijai likusią veiksmų laisvę, pirmiausia priskirtinas *ne bis in idem* principas, kodifikuotas Pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje. Nes *ne bis in idem* principas sukelia ne tik materialines, bet ir procesines pasekmes. *Ne bis in idem* principas ne tik apsaugo įtariamąjį, bet ir padeda išvengti jurisdikcijos kolizijų (vadinamųjų pozityvių jurisdikcijos kolizijų) tarp įvairių institucijų, galbūt tiriančių bylą kaip baudžiamąją bylą arba kaip administracinę teisės pažeidimą¹¹².

ii) Taikymas *ratione temporis*

107. Dėl išsamumo dar pridėdu du trumpus argumentus *ne bis in idem* principo taikymo *ratione temporis* klausimu.

108. Pirma, verta prisiminti, kad Pagrindinių teisių chartija 2006 ir 2007 metais dar neturėjo tokio privalomo teisinio poveikio, kuris būdingas pirminei teisei¹¹³. Tačiau net ir tuomet iš teisės šaltinių esančios Chartijos (šioje byloje ypač iš jos 50 straipsnio) buvo matyti, kokios pagrindinės teisės užtikrinamos Sąjungos lygiu¹¹⁴. Tai ypač svarbu, kalbant apie Reglamento Nr. 1/2003 taikymo sritį, nes jo preambulėje daroma aiški nuoroda į Chartiją¹¹⁵. Todėl taikant Reglamentą Nr. 1/2003 Chartijoje nustatytų pagrindinių teisių reikia laikytis nuo 2004 m. gegužės 1 d., t. y. nuo tos dienos, kurią šis reglamentas įsigaliojo tiek senosiose, tiek naujosiose valstybėse narėse.

109 — Dėl Pagrindinių teisių chartijos 51 straipsnio 1 dalies aiškinimo pirmiausia žr. 2011 m. balandžio 5 d. generalinio advokato Y. Bot išvadą nagrinėjamoje byloje *Scattolon* (C-108/10, 116–120 punktai).

110 — Žr. šios išvados 42 ir 44 punktus.

111 — Reglamento Nr. 1/2003 15 konstatuojamoji dalis.

112 — Šiuo klausimu žr. Žaliąją knygą dėl jurisdikcijos kolizijų ir *ne bis in idem* principo baudžiamajame procese, Komisijos paskelbtą 2005 m. gruodžio 23 d. (COM[2005] 696 galutinis), ypač 1 skyriaus („Bendroji informacija“) įvadinę pastabas.

113 — Tik 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai Pagrindinių teisių chartija turi tokią pačią teisinę galią kaip ir Sutartys (ESS 6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa).

114 — Be daugelio kitų, žr. 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Unibet* (C-432/05, Rink. p. I-2271, 37 punktas) ir 2006 m. birželio 27 d. Sprendimą *Parlamentas prieš Tarybą* (C-540/03, Rink. p. I-5769, 38 punktas), be to, mano 2005 m. rugsėjo 8 d. išvadą byloje *Parlamentas prieš Tarybą* (C-540/03, 108 punktas) ir 2010 m. balandžio 29 d. išvadą byloje *Akzo Nobel Chemicals ir Akros Chemicals prieš Komisiją ir kt.* (C-550/07 P, Rink. p. I-8301, 36 išnaša).

115 — Reglamento Nr. 1/2003 37 konstatuojamoji dalis.

109. Antra, pažymėtina, kad Čekijos konkurencijos institucijos priimtas ginčijamas sprendimas skirti baudą susijęs su laikotarpiu iki Čekijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą. Tačiau Sąjungos teisėje įtvirtinto *ne bis in idem* principo taikymui *ratione temporis* svarbiausia yra ne tiriamos veikos padarymo momentas, bet tas momentas, kada buvo iškelta atitinkama baudžiamoji byla arba pradėta procedūra dėl baudos skyrimo¹¹⁶. 2006 m., kai Čekijos konkurencijos institucija pradėjo procedūrą dėl baudos skyrimo šioje byloje, Čekijos Respublika jau buvo Europos Sąjungos valstybė narė, todėl ji privalėjo laikytis Sąjungos teisėje įtvirtinto *ne bis in idem* principo.

110. Taigi apibendrinant pasakytina, kad net laiko atžvilgiu niekas netrukdo taikyti Sąjungos teisėje įtvirtinto *ne bis in idem* principo.

b) Draudimo už tą pačią veiką bausti du kartus užtikrinimo apimtis: kas yra *idem*?

111. Turinio požiūriu *ne bis in idem* principu, kodifikuotu Pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje, nustatoma, kad niekas negali būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už nusikalstamą veiką, dėl kurios Sąjungoje jis jau buvo galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu pagal įstatymą.

112. Konkurencijos teisės srityje *ne bis in idem* principas draudžia dar kartą bausti arba persekioti įmonę už antikonkurencinius veiksmus, už kuriuos ji buvo nubausta arba dėl kurių pripažinta neatsakinga ankstesniu neskundžiamu sprendimu¹¹⁷.

113. Šiuo atveju nesutariama, kaip dažnai atsitinka kartelių bylose, dėl to, pagal kokius kriterijus nustatoma, ar atitinkamos įmonės vėl buvo persekiojamos arba nubaustos *dėl tų pačių antikonkurencinių veiksmų*, kai Čekijos konkurencijos institucija skyrė joms baudą. Vadinas, reikia išsiaiškinti, kas slypi už sąvokos *idem*.

114. Iki šiol Sąjungos teismai konkurencijos bylose rėmėsi tuo, kad *ne bis in idem* principo taikymas priklauso nuo trijų sąlygų, būtent faktinių aplinkybių, pažeidėjo ir saugomo teisinio intereso identiškumo¹¹⁸. *Ne bis in idem* principu draudžiama du kartus bausti tą patį asmenį už tą pačią neteisėtą veiką, siekiant apsaugoti tą patį teisinį interesą¹¹⁹.

115. Iš trijų minėtų sąlygų abi pirmosios (faktinių aplinkybių ir pažeidėjo identiškumas) yra neginčijamos. Tačiau ginčijama, kad galioja trečioji sąlyga, t. y. saugomo teisinio intereso identiškumo kriterijus. Remdamasis pastaruoju kriterijumi, Teisingumo Teismas kartelių bylose atmetė draudimą už tą pačią veiką bausti du kartus Sąjungos santykiuose su trečiosiomis šalimis¹²⁰.

116. Tačiau kitose teisės srityse, ne konkurencijos teisėje, Teisingumo Teismas šios trečiosios sąlygos netaikė. Nagrinėdamas drausminę bylą pagal teisės normas, reguliuojančias pareigūnų teisinę padėtį, jis rėmėsi tik faktiniu įvykiu (nagrinėjo, ar buvo kalbama apie „kitas faktines aplinkybes“)¹²¹. Kalbėdamas apie laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę reglamentuojančias nuostatas

116 — Šiuo klausimu žr. 2006 m. kovo 9 d. Sprendimą *Van Esbroeck* (C-436/04, Rink. p. I-2333, 21–24 punktai).

117 — Sprendimas *LVM* (minėtas 105 išnašoje, 59 punktas).

118 — Sprendimas *Aalborg Portland* (minėtas 108 išnašoje, 338 punktas).

119 — Sprendimas *Aalborg Portland* (minėtas 108 išnašoje, 338 punktas).

120 — Sprendimas *Showa Denko* (minėtas 105 išnašoje, visų pirma 52–56 punktai), 2006 m. birželio 29 d. Sprendimas *SGL Carbon prieš Komisiją* (C-308/04 P, Rink. p. I-5977, 28–32 punktai) ir 2007 m. gegužės 10 d. Sprendimas *SGL Carbon prieš Komisiją* (C-328/05 P, Rink. p. I-3921, 24–30 punktai).

121 — Sprendimas *Gutmann prieš EAEB Komisiją* (minėtas 105 išnašoje, p. 178).

(KĮŠS 54 straipsnis¹²² ir Europos arešto orderis¹²³), Teisingumo Teismas netgi aiškiai pareiškė, kad saugomo teisinio intereso identiškumo kriterijus yra nereikšmingas¹²⁴. Tokiomis aplinkybėmis jis nusistovėjusioje praktikoje vieninteliu reikšmingu kriterijumi laiko materialių veikų identiškumą, suprantamą kaip konkrečių, neatskiriamai tarpusavyje susijusių aplinkybių visumą¹²⁵.

117. Toks skirtingas *ne bis in idem* principo aiškinimas ir taikymas atsižvelgiant į teisės sritį trukdo kurti vientisą Sąjungos teisės sistemą. *Ne bis in idem* principas turi didelę reikšmę kaip pagrindinis Sąjungos teisės principas, kuriam suteikiamas pagrindinės teisės statusas, todėl jo turinys negali iš esmės skirtis pagal tai, apie kokią teisės sritį kalbama¹²⁶. Siekiant nustatyti *ne bis in idem* principo, kuris dabar kodifikuotas Pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje, teikiamų garantijų apimtį, tie patys kriterijai turėtų galioti visose Sąjungos teisės srityse. Tai teisingai nurodė ELPA priežiūros institucija.

118. Nėra objektyvių priežasčių konkurencijos bylose *ne bis in idem* principui taikyti kitokias sąlygas negu kitose srityse. Šiuo principu, taikant KĮŠS 54 straipsnį, siekiama užtikrinti Sąjungos piliečių laisvą judėjimą Sąjungos teritorijoje kaip „laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje“¹²⁷, o konkurencijos teisėje jis analogiškai padeda gerinti ir lengvinti įmonių veiklą vidaus rinkoje ir galiausiai kurti vienodas konkurencijos sąlygas visoje EEE (anglų k. *level playing field*).

119. Siekiant apibrėžti reikšmingus sąvokos *idem* kriterijus, reikia atsižvelgti į tai, kad Sąjungos teisėje įtvirtintas draudimas už tą pačią veiką bausti du kartus iš esmės pagrįstas EŽTK¹²⁸ pagrindine teise, tiksliau sakant EŽTK protokolo Nr. 7 4 straipsnio 1 dalimi, net jei šis protokolą iki šiol nėra ratifikuotas visose Europos Sąjungos valstybėse narėse¹²⁹. Ši didelį panašumą su EŽTK rodo ne tik Pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnio išaiškinimai, kuriems Sąjungos ir valstybių narių teismai turi skirti deramą dėmesį¹³⁰, bet ir ligšiolinė Teisingumo Teismo praktika dėl bendrojo Sąjungos teisės principo *ne bis in idem*¹³¹.

120. Šitaip taikomas vienodo teisės aiškinimo reikalavimas¹³², pagal kurį Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių EŽTK garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kokia nustatyta EŽTK. Kitaip tariant, EŽTK protokolo Nr. 7 4 straipsnio 1 dalyje, kaip ją išaiškino Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT), aprašomas minimalus standartas, kuris turi būti užtikrintas Sąjungos teisėje aiškinant ir taikant *ne bis in idem* principą.

122 — Konvencija dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo (toliau – KĮŠS), pasirašyta 1990 m. birželio 19 d. Šengene (OL L 239, 2000, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 2 t., p. 9–52).

123 — 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34).

124 — Sprendimas *Van Esbroeck* (minėtas 116 išnašoje, 32 punktas).

125 — Sprendimas *Van Esbroeck* (minėtas 116 išnašoje, 27, 32 ir 36 punktai), 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimas *Gasparini ir kt.* (C-467/04, Rink. p. I-9199, 54 punktas), 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimas *Van Straaten* (C-150/05, Rink. p. I-9327, 41, 47 ir 48 punktai), 2007 m. liepos 18 d. Sprendimas *Kraaijenbrink* (C-367/05, Rink. p. I-6619, 26 ir 28 punktai) ir 2010 m. lapkričio 16 d. Sprendimas *Mantello* (C-261/09, Rink. p. I-11477, 39 punktas).

126 — Šiuo klausimu taip pat žr. 2006 m. birželio 15 d. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą byloje *Gasparini ir kt.* (minėta 125 išnašoje, 156 punktas).

127 — Sprendimas *Van Esbroeck* (minėtas 116 išnašoje, 33–35 punktas); be to, žr. 125 išnašoje minėtus sprendimus *Gasparini ir kt.* (27 punktas) ir *Van Straaten* (45–47, 57 ir 58 punktai) ir 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Kretzinger* (C-288/05, Rink. p. I-6441, 33 punktas).

128 — Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – EŽTK, pasirašyta 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje).

129 — Keturios Europos Sąjungos valstybės narės (Belgija, Vokietija, Nyderlandai ir Jungtinė Karalystė) iki šiol neratifikavo EŽTK protokolo Nr. 7.

130 — ESS 6 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa ir Pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnio 7 dalis.

131 — Sprendimai *LVM* (minėtas 105 išnašoje, 59 punktas) ir *Showa Denko* (minėtas 105 išnašoje, 50 punktas).

132 — ESS 6 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa ir Pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnio 3 dalies pirmas sakiny.

121. EŽTT praktika sąvokos *idem* atžvilgiu ilgai buvo nevienoda, todėl EŽTT savo 2009 m. precedento galią turinčiu sprendimu pripažino, kad EŽTK protokolo Nr. 7 4 straipsniu draudžiama asmenį persekioti arba bausti už antrą nusikalstamą veiką, jeigu ji siejama su tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis arba iš esmės identiškais faktinėmis aplinkybėmis¹³³. Tai reiškia, kad EŽTT atsižvelgia tik į faktinių aplinkybių identiškumą ir akivaizdžiai ignoruoja veikos teisinį kvalifikavimą¹³⁴. Beje, tokiu atveju EŽTT daugiausia vadovaujasi Teisingumo Teismo praktika dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės¹³⁵. Dar daugiau – aprašydamas, kaip turi būti suprantamas faktinių aplinkybių identiškumas, EŽTT vartoja formuluotes, labai panašias į Teisingumo Teismo. Nėra jokių požymių, kad EŽTT būtų linkęs manyti, jog konkrečiai konkurencijos teisės srityje *ne bis in idem* principo garantijų taikymo apimtis yra ne tokia plati¹³⁶. Priešingai – nors EŽTT mini Teisingumo Teismo sprendimą *Aalborg Portland*, kuriame nustatomas to paties saugomo teisinio intereso kriterijus, aiškindamas *ne bis in idem* principą EŽTT tuo sprendimu nesiremia¹³⁷.

122. Todėl nuo šiol aiškinant ir taikant sąvoką *idem* pagal Sąjungos teisėje įtvirtintą draudimą už tą pačią veiką bausti du kartus, reikėtų atsižvelgti tik į faktinių aplinkybių identiškumą (o jam neišvengiamai priklauso ir pažeidėjo identiškumas¹³⁸).

123. Ir toliau taikant saugomo teisinio intereso identiškumo kriterijų galiausiai būtų prieita prie to, kad susiaurėtų Sąjungos teisėje įtvirtinto draudimo už tą pačią veiką bausti du kartus taikymo sritis ir jo garantijų apimtis nebeatitiktų EŽTK protokolo Nr. 7 4 straipsnio 1 dalyje numatomo minimalaus standarto. Toks rezultatas būtų nesuderinamas su vienodo teisės aiškinimo reikalavimu. Kaip parodysiu toliau¹³⁹, į problemas, susijusias su trečiosiomis šalimis, kurias Teisingumo Teismas iki šiol sprendavo taikydamas saugomo teisinio intereso identiškumo kriterijų, galima tinkamai atsižvelgti ir kitaip – vertinant faktinių aplinkybių identiškumą.

124. Todėl galima konstatuoti, kad nustatant *idem*, kaip tai suprantama pagal *ne bis in idem* principą, turi būti atsižvelgiama tik į materialinių veikų identiškumą, suprantamą kaip konkrečių, neatskiriamai tarpusavyje susijusių aplinkybių visuma. Kitaip tariant, turi būti kalbama apie tas pačias faktines aplinkybes arba iš esmės identiškas faktines aplinkybes.

c) Taikymas šioje byloje: *idem* nėra

125. Jei ką tik pateiktas sąvokos *idem* aiškinimas būtų taikomas šiai bylai, reikėtų išsiaiškinti, ar Komisijos sprendimas¹⁴⁰ ir Čekijos konkurencijos institucijos sprendimas¹⁴¹ yra susiję su ta pačia materialine veika, t. y. su tomis pačiomis arba iš esmės identiškais faktinėmis aplinkybėmis.

133 — 2009 m. vasario 10 d. EŽTT sprendimas *Zolotukhin prieš Rusiją* (didžioji kolegija) (pareiškimo Nr. 14939/03, dar nepaskelbtas *Recueil des arrêts et décisions*, 82 punktas): „l'article 4 du Protocole n° 7 doit être compris comme interdisant de poursuivre ou de juger une personne pour une seconde «infraction» pour autant que celle-ci a pour origine des faits identiques ou des faits qui sont en substance les mêmes“.

134 — Sprendimas *Zolotukhin prieš Rusiją* (minėtas 133 išnašoje, 81 punktas).

135 — EŽTT pirmiausia remiasi sprendimais *Van Esbroeck* (minėtas 116 išnašoje) ir *Kraaijenbrink* (minėtas 125 išnašoje), kurių ištraukas mini savo Sprendime *Zolotukhin prieš Rusiją* (minėtas 133 išnašoje, 37 ir 38 punktai).

136 — Savo 2006 m. lapkričio 23 d. Sprendime *Jussila prieš Suomiją* (didžioji kolegija) (pareiškimo Nr. 73053/01, *Recueil des arrêts et décisions* 2006-XIV, 43 punktas) dėl EŽTK 6 straipsnio EŽTT nepriskiria konkurencijos teisės klasikinei baudžiamajai teisei ir mano, kad, išskyrus baudžiamosios teisės „branduolį“, iš EŽTK 6 straipsnio 1 dalies išplaukiančios baudžiamosios teisės garantijos nebūtinai privalo būti taikomos visu savo griežtumu. Tačiau Sprendime *Zolotukhin prieš Rusiją* (minėtas 133 išnašoje) nepateikiama panašių argumentų, kurie leistų suprasti, kad konkurencijos teisei suteikiamas ypatingas statusas ir *ne bis in idem* principo atžvilgiu.

137 — Sprendime *Zolotukhin prieš Rusiją* (minėtas 133 išnašoje, 36 punktas) pateikiama Sprendimo *Aalborg Portland* (minėtas 108 išnašoje, 338 punktas) ištrauka, kurioje kalbama apie saugomą teisinį interesą.

138 — Pažeidėjo identiškumo reikalavimą pripažįsta ir EŽTT Sprendime *Zolotukhin prieš Rusiją* (minėtas 133 išnašoje, 84 punktas). Ten nurodoma „konkrečių aplinkybių, kurios susijusios su tuo pačiu pažeidėju ir laiko bei erdvės atžvilgiu yra neatsiejamai tarpusavyje susijusios, visuma“ („un ensemble de circonstances factuelles concrètes impliquant le même contrevenant et indissociablement liées entre elles dans le temps et l'espace“); išskirta mano.

139 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 125–134 punktus, ypač 131–133 punktus.

140 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 20 punktą.

141 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 23 ir 24 punktą.

i) Kartelio poveikio arba galimo poveikio teritorija ir laikotarpis yra esminiai faktinių aplinkybių elementai

126. Materialinės veikos identiškumą būtų įmanoma patvirtinti kaskart, kai tik konkurencijos institucijos priimtų du sprendimus dėl to paties kartelio. Atrodo, kad ši labai plati sąvoka *idem* aiškinimą turi omenyje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir kai kurios proceso šalys.

127. Tačiau tokiu atveju būtų neatsižvelgiama į savybes, kuriomis bendrai pasižymi antikonkurenciniai pažeidimai, ypač kartelių teisės pažeidimai.

128. Karteliai yra draudžiami ir persekiojami todėl, kad jie turi neigiamų pasekmių konkurencijai arba bet kuriuo atveju gali jai daryti neigiamą poveikį. EB 81 straipsnio 1 dalyje (SESV 101 straipsnio 1 dalyje) šie argumentai suformuluojami taip: konkurencijos institucijos taiko sankcijas kartelyje dalyvaujančioms įmonėms, nes pastarųjų tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas.

129. Negalima abstrakčiai įvertinti, ar kuriuo nors atveju buvo siekiama trukdyti, riboti arba iškraipyti konkurenciją ar daromas toks poveikis, – reikia nuolat atsižvelgti į tam tikrą laikotarpį ir tam tikrą teritoriją¹⁴². Nes pagal EB 81 straipsnį (SESV 101 straipsnį) persekiojamu veiksmu laikomas ne pats kartelinis susitarimas, bet jo įgyvendinimas¹⁴³. Įgyvendinus kartelinių susitarimą sutrikdoma konkurencijos struktūra, todėl galiausiai atitinkamoje teritorijoje atitinkamu laiku gali būti padaryta ir žala vartotojams.

130. Kalbant apie kartelių teisės pažeidimą, materialinės veikos, kuriai tokiu atveju taikomas *ne bis in idem* principas, sudėčiai visada būtina priskiriamas laikotarpis ir teritorija, kurioje kartelinis susitarimas turėjo (vadinamasis konkurencijos apribojimas „dėl poveikio“) arba galėjo turėti antikonkurencinių pasekmių (vadinamasis konkurencijos apribojimas „dėl tikslo“). Tai neturi nieko bendra su saugomu teisiniu interesu arba teisiniu faktinių aplinkybių kvalifikavimu; kartelio faktinės arba galimos pasekmės yra neatsiejama faktinių aplinkybių dalis, dėl kurių konkurencijos institucija patraukia atsakomybėn kartelyje dalyvaujančias įmones, o vėliau nebegali bausti jų antrą kartą (*ne bis in idem*)¹⁴⁴.

131. Sąjungos teisėje įtvirtintas draudimas už tą pačią veiką bausti du kartus (*ne bis in idem* principas) neleidžia, kad Europos ekonominėje erdvėje kelios konkurencijos institucijos arba teismai skirtų sankcijas tam pačiam karteliui už antikonkurencines pasekmes, susijusias su ta pačia teritorija ir tuo pačiu laikotarpiu¹⁴⁵. Tačiau *ne bis in idem* principu nedraudžiama Europos ekonominėje erdvėje kelioms konkurencijos institucijoms arba teismams bausti tą patį kartelį už konkurencijos apribojimus (dėl tikslo ar dėl poveikio) skirtingose teritorijose ar skirtingais laikotarpiais.

132. Todėl akivaizdu, kad Sąjungos teisėje įtvirtintas *ne bis in idem* principas neprieštarauja, kad tarptautiniu lygiu veikiantis kartelis būtų persekiojamas, viena vertus, EEE institucijų, ir, antra vertus, trečiųjų šalių institucijų jų atitinkamose teritorijose¹⁴⁶. Tai galima suprasti ir iš Pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnio teksto, kuriame kalbama apie pirmąjį galutinį pripažinimą kaltu ar pirmąjį galutinį išteisinimą „Sąjungoje“.

142 — Šiuo atveju „teritorija“ vadinama ne, pavyzdžiui, atitinkama geografinė rinka, kaip apibrėžiama konkurencijos analizėje, bet teritorija, kurioje siekiama trukdyti, riboti arba iškraipyti konkurenciją ar daromas toks poveikis.

143 — 1972 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Boehringer prieš Komisiją* (7/72, Rink. p. 1281, 6 punktas). Tuo pačiu klausimu žr. 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimą *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją* (89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 ir 125/85-129/85, Rink. p. 5193, 16 punktas).

144 — Šia prasme galima aiškinti ir 2006 m. gegužės 18 d. Sprendimą *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* („Archer Daniels Midland“, C-397/03 P, Rink. p. I-4429, 68 ir 69 punktai, siejami su 64 punktu). Tame sprendime Teisingumo Teismas pabrėžia, kad „nėra faktų identiškumo“ (69 punktas), jei paskirta bauda susijusi tik su kartelio veikimu ar poveikiu skirtingose „rinkose“ (69 punktas) arba „teritorijose“ (66 punktas); toje byloje buvo kalbama apie, pirma, trečiosios valstybės ir, antra, tuometinės Europos Bendrijos teritoriją.

145 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Showa Denko* (minėtas 105 išnašoje, 54 punktas).

146 — Dar kartą žr. Sprendimą *Archer Daniels Midland* (minėtas 144 išnašoje, 68 ir 69 punktai).

133. *Ne bis in idem* principas turi neleisti, kad įmonės už savo neteisėtų veiksmų (dėl tikslo ar dėl poveikio) antikonkurencines pasekmes būtų kelis kartus persekiojamos ir prirėikus – kelis kartus baudžiamos. Dėl jo neturi būti išvengiama bausmės už tokių veiksmų antikonkurencines pasekmes tam tikroje teritorijoje tam tikru laikotarpiu.

134. Todėl draudimas už tą pačią veiką bausti du kartus šioje byloje irgi gali būti taikomas tik tuomet, jei Komisijos sprendimas ir Čekijos konkurencijos institucijos sprendimas yra susiję su tomis pačiomis teritorijomis ir tais pačiais laikotarpiais. Norint pagrįsti *idem* buvimą nepakanka vien fakto, kad tai buvo vienas tarptautiniu lygiu veikiantis („pasaulinio masto“) kartelis, kurio veikla tęsėsi tam tikrą ilgesnį laikotarpį.

ii) Komisijos sprendimas ir Čekijos konkurencijos institucijos sprendimas susiję ne su tomis pačiomis kartelio pasekmėmis

135. Tai, ar dviejų konkurencijos institucijų sprendimai yra susiję su tomis pačiomis arba iš esmės identiškais faktinėmis aplinkybėmis, o tai reiškia – taikomi tai pačiai materialinei veikai, iš esmės yra faktinių aplinkybių vertinimo klausimas, į kurį turi atsakyti ne Teisingumo Teismas procese dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas¹⁴⁷.

136. Tačiau šioje byloje reikia atkreipti dėmesį į tai, kad vienas iš aptariamų sprendimų yra Europos Komisijos teisės aktas, kaip tai suprantama pagal EB 249 straipsnio ketvirtą pastraipą (dabar – SESV 288 straipsnio ketvirta pastraipa), t. y. Sąjungos institucijos aktas. Tokio akto aiškinimas priklauso pirminei Teisingumo Teismo jurisdikcijai; Teisingumo Teismas tai atlieka procese dėl prejudicinio sprendimo priėmimo (SESV 267 straipsnio pirmos pastraipos b punktas). Vadinasi, Teisingumo Teismas gali prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nurodyti 2007 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimo skirti baudą taikymo sritį. Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo užduotį pateikti visus naudingus paaiškinimus, kurie padėtų nacionaliniam teismui išspręsti ginčą pagrindinėje byloje¹⁴⁸, Teisingumo Teismas turėtų pasinaudoti šia galimybe.

137. Deja, nei 2007 m. sausio 24 d. sprendimo rezoliucinėje dalyje, nei konstatuojamosiose dalyse nėra aiškiai pasakyta, ar skirtomis baudomis baudžiama už galimą neigiamą poveikį (dėl tikslo ar dėl poveikio) konkurencijai Čekijos Respublikos teritorijoje laikotarpiu iki jos įstojimo į Europos Sąjungą, t. y. iki 2004 m. gegužės 1 d.¹⁴⁹ Todėl tiksli teritorija, kuriai taikomas Komisijos sprendimas ir su kuria susijusios tuo sprendimu skirtos baudos, turi būti nustatyta aiškinimo būdu.

138. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir pagrindinės bylos ieškovės teigia, kad Komisijos sprendimas taikomas Čekijos Respublikos teritorijai tiek iki 2004 m. gegužės 1 d., tiek vėliau. Jų nuomone, ši argumentą pirmiausia patvirtina Komisijos teiginiai apie pasaulinio masto kartelį ir faktas, kad ji aiškiai nepašalina Čekijos Respublikos teritorijos iš savo sprendimo taikymo srities.

147 — Nusistovėjusi Teisingumo Teismo praktika; be daugelio kitų, žr. 1979 m. lapkričio 15 d. Sprendimą *Denkavit Futtermittel* (36/79, Rink. p. 3439, 12 punktas), 2006 m. sausio 19 d. Sprendimą *Bouanich* (C-265/04, Rink. p. I-923, 54 punktas), 2010 m. rugsėjo 8 d. Sprendimą *Winner Wetten* (C-409/06, Rink. p. I-8015, 41 punktas) ir Sprendimą *Stoß ir kt.* (C-316/07, C-358/07, C-359/07, C-360/07, C-409/07 ir C-410/07, Rink. p. I-8069, 62 punktas).

148 — Nusistovėjusi Teisingumo Teismo praktika; žr. 2008 m. liepos 1 d. Sprendimą *MOTOE* (C-49/07, Rink. p. I-4863, 30 punktas), 2008 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *CEPSA* (C-279/06, Rink. p. I-6681, 31 punktas) ir 2009 m. gruodžio 2 d. Sprendimą *Aventis Pasteur* (C-358/08, Rink. p. I-11305, 50 punktas).

149 — Pavyzdžiui, Komisija savo sprendimo 478 konstatuojamojoje dalyje kalba apie tai, kad pažeidimas apėmė „mažiausiai visą EEE teritoriją“ („the infringement covered at least the whole territory of the EEA“).

139. Tačiau Komisijos sprendimą galima aiškinti ir kitaip. Kitokį požiūrį pirmiausia patvirtina faktas, kad sprendimo motyvuose niekur aiškiai nekalbama apie tai, kad buvo įvertintos ir faktinės galimos kartelio antikonkurencinės pasekmės Čekijos Respublikos teritorijoje iki jos įstojimo į Europos Sąjungą. Priešingai – Komisija keliose vietose konkrečiai nurodo kartelio poveikį Europos Bendrijoje ir EEE¹⁵⁰, kartais netgi aiškiai paminėdama „tuometines Bendrijos valstybes nares“ ir „tuometines EEE susitarimo šalis“¹⁵¹.

140. Komisijos sprendimo teiginius apie pasaulinio masto kartelį galima suprasti kaip šio kartelio veikimo būdo paaiškinimą, tačiau jais nebūtinai pasakoma, už kokias antikonkurencines kartelio pasekmes Komisija skyrė baudas. Be to, atkreipdama dėmesį į kartelio dalyvių pasaulinę apyvartą¹⁵² Komisija tenorėjo palyginti atitinkamų įmonių santykinį dydį, kad būtų galima atsizvelgti į realią minėtų įmonių galimybę padaryti didelę žalą skirstomųjų įrenginių su dujų izoliacija rinkai EEE¹⁵³.

141. Taip pat ir apskaičiuojant baudas matyti, kad Komisija į savo sprendimą dar neįtraukė 2004 m. gegužės 1 d. įstojusių valstybių narių. Nes baudos apskaičiuotos remiantis kartelio dalyvių 2003 m. apyvarta EEE, t. y. apyvarta likus metams iki Europos Sąjungos plėtos į rytus¹⁵⁴.

142. Beje, dar vienas reikšmingas aspektas patvirtina, kad Komisijos sprendimas aiškintinas taip, jog apima tik kartelio antikonkurencines pasekmes EEE: Sąjungos institucijų teisės aktų taikymo sritis negali būti platesnė nei jų teisinio pagrindo taikymo sritis¹⁵⁵. Kaip jau minėta, EB 81 straipsnis Čekijos Respublikos teritorijoje, prieš jai įstojant į Europos Sąjungą, nebuvo taikomas ir Komisija toje teritorijoje iki 2004 m. gegužės 1 d. negalėjo taikyti savo jurisdikcijos¹⁵⁶. Jei Komisija vis dėlto būtų priėmusi sprendimą įmonėms skirti baudą, susijusią su Čekijos Respublikos teritorija, už laikotarpį iki 2004 m. gegužės 1 d., ji būtų peržengusi savo kompetencijos ribas.

143. Remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, pagal bendrąjį aiškinimo principą Sąjungos aktas turi būti aiškinamas kiek įmanoma taip, kad nebūtų paneigtas jo galiojimas¹⁵⁷. Jei Sąjungos antrinės teisės aktą galima aiškinti įvairiai, prioritetą reikia teikti tokiam aiškinimui, pagal kurį šis aktas atitinka Sutartis, o ne tokiam aiškinimui, kuris lemia pripažinimą, kad šis aktas yra nesuderinamas su Sutartimis¹⁵⁸.

144. Vadinasi, taikant šiuos principus, 2007 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimas aiškintinas taip, kad juo skirtomis bandomis nėra baudžiama už konkurencijos teisės pažeidimus Čekijos Respublikos teritorijoje laikotarpiu iki jos įstojimo į Europos Sąjungą.

145. Todėl konstatuotina, kad Komisijos sprendimas neapima jokių nagrinėjamo kartelio antikonkurencinių pasekmių (dėl tikslo ar dėl poveikio) Čekijos Respublikos teritorijoje laikotarpiu iki 2004 m. gegužės 1 d., o (prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo duomenimis) Čekijos konkurencijos institucijos sprendimu skirtos baudos buvo susijusios tik su ta teritorija ir tuo laikotarpiu. Todėl nors abiejų sprendimų dalykas yra pažeidimai, sietini su tuo pačiu tarptautiniu lygiu veikiančiu karteliu, kitais atžvilgiais jie yra pagrįsti skirtingomis faktinėmis aplinkybėmis¹⁵⁹.

150 — Žr., pvz., Komisijos sprendimo 2, 218, 248, 300 konstatuojamąsias dalis; be to, žr. Komisijos sprendimo 1 straipsnį, kuriame pažeidimu laikomas dalyvavimas susitarimuose ir suderintuose veiksmuose EEE.

151 — Komisijos sprendimo 218 konstatuojamoji dalis; tuo pačiu klausimu žr. 321 ir 322 konstatuojamąsias dalis.

152 — Žr. pirmiausia Komisijos sprendimo 478, 481 ir 482 konstatuojamąsias dalis.

153 — Sprendimas *Archer Daniels Midland* (minėtas 144 išnašoje, 73 ir 74 punktai).

154 — Komisijos sprendimo 478 konstatuojamoji dalis.

155 — Šiuo klausimu žr. 2006 m. kovo 9 d. Sprendimą *Komisija prieš Jungtinę Karalystę* (C-65/04, Rink. p. I-2239, 27 punktas).

156 — Žr. šiuo klausimu mano argumentus dėl pirmojo prejudicinio klausimo (šios išvados 37–68 punktai); tuo pačiu klausimu žr. 2010 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Gütermann prieš Komisiją* (T-456/05 ir T-457/05, Rink. p. II-1443, 40 punktas).

157 — Sprendimas *Sturgeon ir kt.* (minėtas 80 išnašoje, 47 punktas); šiuo klausimu žr. 2001 m. spalio 4 d. Sprendimą *Italija prieš Komisiją* (C-403/99, Rink. p. I-6883, 37 punktas).

158 — 1983 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Komisija prieš Tarybą* (218/82, Rink. p. 4063, 15 punktas), 1995 m. birželio 29 d. Sprendimas *Ispanija prieš Komisiją* (C-135/93, Rink. p. I-1651, 37 punktas) ir 2007 m. birželio 26 d. Sprendimas *Ordre des barreaux francophones et germanophone ir kt.* (C-305/05, Rink. p. I-5305, 28 punktas).

159 — Jei vis dėlto paaiškėtų, kad Čekijos konkurencijos institucija skyrė ir su laikotarpiu po 2004 m. gegužės 1 d. susijusias sankcijas, tokiu atveju *idem* būtų tik tuo laikotarpiu, t. y. tik tiek, kiek tai susiję su kartelio antikonkurencinėmis pasekmėmis Čekijos Respublikoje po jos įstojimo į Europos Sąjungą.

146. Taigi apibendrinant konstatuotina, kad Komisijos sprendimas ir Čekijos konkurencijos institucijos sprendimas yra susiję ne su ta pačia materialine veika, todėl Čekijos konkurencijos institucija savo sprendimu nepažeidė draudimo už tą pačią veiką bausti du kartus (*ne bis in idem* principo).

3. Tarpinė išvada

147. Apibendrinant reikia konstatuoti, kad Sąjungos teisėje įtvirtintu *ne bis in idem* principu nedraudžiamos sankcijos, kurias atitinkamos valstybės narės nacionalinė konkurencijos institucija skiria kartelyje dalyvavusioms įmonėms už kartelio antikonkurencines pasekmes šios valstybės narės teritorijoje prieš jai įstojant į Europos Sąjungą, jeigu prieš tai Europos Komisijos skirtos baudos tiems patiems kartelio dalyviams nėra būtent už šias pasekmes.

VI – Išvada

148. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į prašymą priimti prejudicinį sprendimą atsakyti taip:

1. EB 81 straipsnis ir Reglamento Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalis netaikomi valstybėje narėje, kuri 2004 m. gegužės 1 d. įstojo į Europos Sąjungą, laikotarpiams iki šios įstojimo datos, net jei turi būti tiriamas tarptautiniu lygiu veikiantis kartelis, kuris laikomas vienu tęstiniu pažeidimu ir galėjo daryti poveikį atitinkamos valstybės narės teritorijoje tiek prieš įstojimo datą, tiek po jos.
2. Jeigu Europos Komisija tokio kartelio atžvilgiu pradeda procedūrą pagal Reglamento Nr. 1/2003 III skyriaus nuostatas, atitinkamos valstybės narės nacionalinė konkurencijos institucija pagal Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalį, siejamą su 3 straipsnio 1 dalimi, nepraranda kompetencijos remdamasi nacionaline konkurencijos teise bausti už kartelio antikonkurencines pasekmes šios valstybės narės teritorijoje, kiek tai susiję su laikotarpiais iki šios valstybės įstojimo į Europos Sąjungą.
3. Sąjungos teisėje įtvirtintu *ne bis in idem* principu nedraudžiamos sankcijos, kurias atitinkamos valstybės narės nacionalinė konkurencijos institucija skiria kartelyje dalyvavusioms įmonėms už kartelio antikonkurencines pasekmes šios valstybės narės teritorijoje prieš jai įstojant į Europos Sąjungą, jeigu prieš tai Europos Komisijos skirtos baudos tiems patiems kartelio dalyviams nėra būtent už šias pasekmes.